

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

**Román Kruh Davida Eggerse: tematická analýza a komparace
v kontextu dystopické literatury**

Ondřej Rybka

Bakalářská práce

Praha 2018

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

**Román Kruh Davida Eggerse: tematická analýza a komparace
v kontextu dystopické literatury**

Ondřej Rybka

Bakalářská práce

Praha 2018

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29.6.2018

Podpis:

Obsah

Úvod	3
Dystopie	4
Definice.....	4
Nárůst popularity dystopií ve 21. století.....	6
Současné a klasické dystopie.....	8
David Eggers	11
Život a dílo.....	11
Román <i>Kruh</i>	16
Kontext vzniku.....	16
Představení románu.....	17
Problematika dohledu a soukromí ve světě <i>Kruhu</i>	17
Recepce.....	21
Tematická analýza a komparace	23
Dohled a soukromí.....	23
<i>1984</i>	24
<i>My</i>	25
<i>Konec civilizace</i>	27
<i>Proces</i>	29
<i>Kruh</i>	30
Individualita a konformita	35
<i>1984</i>	35
<i>My</i>	37
<i>Konec civilizace</i>	38
<i>Proces</i>	39
<i>Kruh</i>	40
Možnosti naplnění Eggersových vizí	43
Závěr	45
Použitá literatura:	46

Úvod

David Eggers je pro většinu českých čtenářů jménem neznámým. Ač se několik jeho knih stalo v zahraničí bestsellery, na českém trhu zůstal téměř nepovšimnut. I proto je jeho dílu věnována tato práce, která si klade za cíl Eggerse a jeho aktuální tvorbu (v podobě románu *Kruh*) představit a podrobit analýze.

Jelikož se samotná analýza odehrává v prostředí literárních dystopií, je v úvodní kapitole nejprve tento pojem teoreticky vymezen. Následně jsou nastíněny možné důvody způsobující vzrůstající popularitu dystopií v současné době. Dále dochází k pozorování proměn dystopického žánru a jsou pojmenovány některé významné rozdíly mezi klasickými dystopiemi a dystopickou literaturou vznikající v současnosti, kam časově spadá i román *Kruh*.

V následující kapitole je zkompileována Eggersova biografie a zmapována jeho dosavadní literární tvorba. Je zde poukázáno na Eggersovy společensko-politické názory a na inspirační zdroje jeho knih, načež je stručně vyloženo jejich tematické zaměření. Samostatný oddíl je věnován právě románu *Kruh*, přičemž je zde nastíněn obsah knihy, identifikována ústřední témata, poukázáno na její (rozporuplné) přijetí kritikou a zmíněn kontext jejího vzniku.

Těžištěm práce je třetí kapitola. V ní je prováděna tematická analýza Eggersova románu *Kruh* a jeho komparace s klíčovými díly dystopických klasiků, kteří jsou zde reprezentováni A. Huxleym (*Konec civilizace*), F. Kafkou (*Proces*), G. Orwellem (*1984*) a J. Zamjatinem (*My*). K analýze jsou užity dva širší tematické celky, kterými se Eggers ve svém románu zabývá, a to: dohled a soukromí, a individualita a konformitu. Nejprve je analyzováno pojetí těchto tematických celků u klasiků dystopické literatury, následně je vyloženo pojetí Eggersovo, přičemž je souběžně prováděna výše zmíněná komparace, pomocí které má být rozhodnuto o Eggersově přínosu pro dystopický žánr a o oprávněnosti kritiky. Tou je román *Kruh* často označován za dílo nepříliš kvalitní a v rámci žánru nic nového nepřinášející.

V závěru se poté zamýšlím nad přínosem románu *Kruh* pro současnou společnost a možnostmi naplnění některých Eggersových vizí.

Dystopie

Před samotným představením a analýzou Eggersova románu bude nejprve nutné podat definici dystopie jako literárního žánru a nástroje společenské kritiky, jelikož se i následná komparace ústředních témat bude odehrávat v kontextu dystopické literatury.

Definice

Dle Sociologické encyklopedie je dystopie (či také antiutopie, kontrautopie, negativní utopie¹): „...*pesimistická, pochmurná vize obecně nežádoucí společnosti*“, k jejímuž rozšíření v literatuře dochází od závěru 19. století v USA (v Evropě od počátku století dvacátého). Jejím hlavním úkolem je kritika vizí ideálních společností a varování před možnými nežádoucími důsledky v případě jejich realizace – toto varování je často vyjádřeno formou satiry. Velkému vlivu se teší dystopie kritizující vědecký pokrok a vývoj technologií.²

Výstižnou se mi také zdá definice, kterou užívá Pučalíková: „*V dystopiích jde v naprosté většině o ztrátu jedinečnosti lidské osobnosti ve prospěch vybudování bezkonfliktní, uniformní, totalitní společnosti.*“³

Pojem *dystopie* je prvně užit Johnem Stuartem Millem v roce 1868 na půdě Dolní sněmovny britského parlamentu, když tento termín užívá jako protiklad utopie a kritizuje pomocí něho britskou koloniální politiku v Irsku.⁴ Do běžné řeči však *dystopie* proniká na počátku 20. století. K největšímu nárůstu dystopického myšlení a literatury dochází v důsledku dvou světových válek, kdy se začínají utopické myšlenky stávat absurdními. Dystopie se ve 20. století zabývají převážně dvěma ústředními tématy a to: možností nástupu totalitarismu, a riziky technologického vývoje, který může být nástrojem k ustavení totalitních společností. Ústředními dystopickými díly tematizujícími zneužití

¹ Ač se někteří autoři pokouší o významové odlišení těchto výrazů, budu je v této práci pojímat jako synonyma.

² DUFFKOVÁ, Jana. Dystopie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Dystopie>

³ PUČALÍKOVÁ, Klára. *Utopie a dystopie v dějinách myšlení*. 2007. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, s. 50.

⁴ CLAEYS, Gregory. *Dystopia: a natural history : a study of modern despotism, its antecedents, and its literary diffraction*, s. 273.

pokroku vědy a techniky ve prospěch tvorby totalitních společností jsou pak romány *My*, *Konec Civilizace* a *1984*.⁵

Jednu z možných klasifikací dystopií nabízí literární historik Gregory Claeys, který je dělí na tři majoritní typy: dystopie politické, enviromentální a technologické. Tyto typy se v konkrétních dílech často neobjevují osamoceně, ale navzájem na sebe působí a mísí se. Jako historicky nejčastěji se vyskytující typ označuje totalitní politické dystopie.⁶ O vzájemném vztahu utopií a dystopií Claeys říká:

*„...utopia and dystopia evidently share more in common than is often supposed. Indeed they might be twins, the progeny of the same parents. Insofar as this proves to be the case, my linkage of both here will be uncomfortably close for some readers. Yet we should not mistake this argument for assertion that all utopias are, or tend to produce, dystopias.“*⁷

Dystopie tedy není opakem utopie a každá utopie nutně nemusí vyvolat dystopickou reakci – dystopie nicméně zpravidla vychází z utopických myšlenek a návrhů a podrobuje je analýze.⁸ Dystopie většinou vzniká uchopením jedné či více utopických myšlenek a následným poukázáním na nejhorší možné scénáře, které mohou nastat při jejich striktním naplňování.

Abychom mohli knihu označit jako dystopickou, musí být splněna podmínka možné „realizovatelnosti“ společnosti, jejíž vize je nám autorem předkládána. Například knihy popisující mimozemskou invazi (jako Wellsova *Válka světů* nebo *Noc trifidů* Simona Clarka), která má za cíl vyhladit lidstvo, nelze chápat jako dystopie, jelikož nemáme žádné důkazy existence mimozemského života a tudíž se tato představa stává nerealistickou a nerealizovatelnou. Takovéto romány dle Claeyse spadají do žánru science fiction, ale nedá se o nich hovořit jako o dystopiích v pravém slova smyslu.⁹

⁵ VIEIRA, Fátima. The concept of utopia. In: Gregory CLAEYS, ed. *The Cambridge companion to utopian literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 3-27.

⁶ CLAEYS, Gregory. *Dystopia: a natural history : a study of modern despotism, its antecedents, and its literary diffractions*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2017, s. 109.

⁷ Tamtéž, s. 7.

⁸ MACHÁČEK, Jiří. *Moderní dystopie a současná západní společnost*. Praha, 2016. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova, s. 16.

⁹ CLAEYS, Gregory. *Dystopia: a natural history : a study of modern despotism, its antecedents, and its literary diffraction*, s. 109.

Claeys tvrdí, že chápání literárního díla jako dystopického či utopického závisí na čtenářově perspektivě. Tento přístup umožňující i protikladné výklady má sloužit jako základ pro následnou diskuzi. „...just as one person's terrorist is another's freedom-fighter, so is one person's utopia another's dystopia.“¹⁰

Podobně se vyjadřuje i Szacki, dle něj se jakákoliv utopie „...může proměnit v konratutopii, přistoupíme-li k ní s jiným systémem hodnot.“¹¹ Je tudíž problematické určit přesnou hranici mezi utopií a dystopií. Nesdílí však názor Claeyse na možnost volné interpretace dystopií dle čtenářského hlediska. Pro volbu správné interpretace je třeba „...vniknout do autorových intencí, prozkoumat recepci díla a studovat historický kontext, v jakém se ty či ony ideje objevují.“¹² Abychom přistupovali k dílu korektně, musíme tedy znát pozadí jeho vzniku a autorský záměr, jinak bychom mohli dílo vykládat nežádoucím způsobem. Například lidé sympatizující s užíváním psychoaktivních látek by mohli číst (bez znalosti autora a historického kontextu) *Konec Civilizace* jako dílo utopické, jelikož je v Huxleyho světě občanům zdarma distribuována omamná látka *soma*, která činí každého neustále šťastným. Nicméně díky *Brave New World Revisited* víme, že autor s užíváním omamných látek nesympatizoval a naopak je, kvůli jejich vedlejším účinkům a možné zneužitelnosti, podroboval kritice¹³. V tomto konkrétním případě tedy musíme chápat *somu* jako nežádoucí a rozhodně ne utopickou látku, která by mohla vyřešit emoční problémy lidstva.

Ač může postup dle Claeysova návrhu nabízet množství rozličných interpretací a přispívat k rozpoutání diskuze, souhlasím spíše se Szackiho přístupem, který staví na první místo autorský záměr. Stejným způsobem budu tedy nahlížet i na Eggersův román *Kruh*, což by mělo zajistit vyvarování se chybným interpretacím.

Nárůst popularity dystopií ve 21. století

Dystopie se v současnosti těší značné popularitě a to zejména v rámci literatury zaměřené na mládež, přičemž v tomto žánru vycházejí nové tituly takřka neustále. Ať už jde o knižní série *Hunger Games* (2008) a *Divergent* (2011) či o romány *Ready Player*

¹⁰ CLAEYS, Gregory. The origins of dystopia: Wells, Huxley and Orwell. In: Gregory CLAEYS, ed. *The Cambridge companion to utopian literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 108.

¹¹ SZACKI, Jerzy. *Utopie*. Mladá fronta, 1971, s. 97.

¹² Tamtéž, s. 98.

¹³ HUXLEY, Aldous. *Brave New World Revisited*. [online]. s. 36-37. [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://apollosolaris.files.wordpress.com/2014/07/bravenewworld2.pdf>

One (2011), *Malý bratr* (2008) nebo *Kruh* (2013), všechny tyto tituly zaznamenaly značný úspěch a většina z nich se dočkala i filmových adaptací. Nicméně se v žebříčku nejprodávanějších dystopií na serveru Amazon drží i klasická díla jako *1984 a Konec Civilizace*¹⁴. Podobný obrázek nám nabízí i server Goodreads, kde mezi nejpoblárnějšími dystopiemi nalezneme (kromě výše uvedených) tituly jako *Farma zvířat* a *451 stupňů Fahrenheita*¹⁵.

Tento nárůst popularity lze částečně vysvětlit masivním rozšířením sociálních sítí, díky kterým jsou lidé neustále vystavováni informacím o světových problémech a hrozbách, přičemž i samotné užívání sociálních médií může navozovat pocity, že se některé dystopické představy již naplňují. Prostředky, jako je přesné cílení reklamy na základě sběru dat o uživateli a možnost sledování a archivace komunikace provozovatelem sociální sítě, k tomuto pocitu jen přispívají a nápadně připomínají Orwellova Velkého Bratra.¹⁶ Do tohoto pesimistického vnímání světa pak dystopie svým laděním snadno zapadají a navíc nabízí řešení a naději. Hlavní hrdina odhaluje detaily fungování dystopické společnosti, proti které se bouří a případně i začíná revoluci. Ač je mnohdy jeho boj marný, stále vzbuzuje ve čtenáři naději na (alespoň dočasný) únik neustálé kontrole a převzetí osudu do vlastních rukou¹⁷.

Zařazování knih do dystopického žánru a jejich popularita souvisí často s obdobím globální krize. Statistika serveru *Goodreads* ukazuje, že jsou takto označovány zejména tituly, které jsou reakcí na období dvou světových válek a války studené, přičemž další významný nárůst produkce dystopické literatury je zaznamenán po roce 2000.¹⁸

Tento nárůst může být způsoben nejen výše zmíněným vlivem sociálních sítí. Další možnou příčinu lze spatřovat v teroristických útocích z 11. září 2001, které vyvolaly pocity úzkosti a ohrožení a zároveň došlo jejich následkem k „bezpečnostně-dohlížecímu rozmachu“¹⁹. Rachel Diebel spojuje zájem o dystopickou literaturu se současným nárůstem produkce popkultury, která je však významově prázdná, což vzbuzuje obavy z

¹⁴ Best Sellers in Dystopian Fiction. *Amazon* [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Best-Sellers-Books-Dystopian-Fiction/zgbs/books/3559311011>

¹⁵ Popular Dystopia Books. *Goodreads* [online]. 2018 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <https://www.goodreads.com/shelf/show/dystopia>

¹⁶ CAMPBELL, Alex. Why is dystopian fiction still so popular?. In: *The Guardian* [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/childrens-books-site/2014/nov/18/hunger-games-dystopian-fiction-appeal-to-teenagers-alex-campbell>

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ BROWN, Patrick. The Dystopian Timeline to The Hunger Games [INFOGRAPHIC]. In: *Goodreads* [online]. 21. 3. 2012 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z:

<https://www.goodreads.com/blog/show/351-the-dystopian-timeline-to-the-hunger-games-infographic>

¹⁹ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*. Olomouc: Broken Books, 2013, s. 115-116.

jejího možného negativního působení na společnost²⁰. Jak uvidíme dále, některé soudobé dystopie lze paradoxně nazvat produkty popkultury *par excellence*.

Ač jsme za poslední dekády nebyly svědky globálního válečného konfliktu, lidé jsou si možných rizik vědomi, což se odráží ve vzrůstající popularitě dystopického žánru. Na jedné straně nám dystopie mohou sloužit jako uklidňující prvek, díky kterému nabýváme přesvědčení, že je společnost ještě daleko od stavu, který nám dystopická literatura nastiňuje. Na straně druhé je můžeme chápat jako varování, která nám dávají jasnější představu o možných rizicích a katastrofách, kterým by se současná společnost se měla snažit předejít.

Současné a klasické dystopie

Dystopický žánr si vzhledem k výše uvedeným důvodům získává značnou oblibu, ale populární dystopie vznikající v současnosti přinášejí oproti dystopiím klasickým určité změny. Hlavní hrdina současných populárních dystopií je často dospívající chlapec či dívka, který není na rozdíl od většiny dospělé populace indoktrinován ideologií vládnoucí skupiny a postupně se proti ní začíná bouřit, přičemž je jeho povstání často úspěšné.²¹

Nutno ovšem podotknout, že většina současné populární dystopické literatury připomíná spíše romanci se šťastným zakončením, která se pouze odehrává v dystopickém světě. Jde v ní spíše o duševní vývoj hlavních postav, jejich milostné vztahy a dospívání na pozadí probíhajícího konfliktu. Dospívající čtenáři se pak snáze identifikují s ústředními postavami populárních dystopií. Spisovatelka Laura Miller komentuje tuto proměnu následovně:

„It operates like a fable or a myth, a story in which outlandish and extravagant figures and events serve as conduits for universal experience. Dystopian fiction may be the only genre written for children that’s routinely less didactic than its adult counterpart.“²²

Často v těchto dystopiích nalezneme množství akčních soubojů a přehlídku těžko uvěřitelných technologií, jejichž podstata není blíže osvětlena, prostě zde jsou a záhadným

²⁰ DIEBEL, Rachel. The rise of the dystopia: Popularity of dystopian themed films and novels sky-rockets. In: *Mast Media* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <http://mastmedia.plu.edu/2013/rise-of-the-dystopia/>

²¹ MILLER, Laura. Fresh Hell. In: *The New Yorker* [online]. 24. 6. 2010 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2010/06/14/fresh-hell-2>

²² Tamtéž

způsobem fungují. Hlavní postavy jsou odcizené světu dospělých, avšak jasně chápou, co je třeba udělat pro záchranu společnosti, což poté úspěšně činí.²³ Je-li dle Claeysse pro dystopii důležitá realizovatelnost a uvěřitelnost, pak nelze populární „dystopie“ (jako *Hunger Games*, *Divergent* či *Maze Runner*) z výše zmíněných důvodů vůbec dystopiemi nazývat. Paradoxně však ovládají žebříčky prodejnosti a jsou uváděny jako typické příklady současné dystopické literatury.

Nutno podotknout, že v Claeysově studii žádnou z výše zmíněných knih nenalezneme. Naopak v kapitole věnované soudobým dystopiím vyzdvihuje například román *Divided Kingdom* (2005) Ruperta Thomsona či právě *Kruh* Davida Eggerse.²⁴

Současné populární dystopie se tedy výrazně liší od klasického pojetí. Obecně lze říci, že se již tolik nezabývají vyličením způsobu fungování totalitních a plutokratických režimů a obracejí pozornost spíše k technologickým a enviromentálním rizikům. Také převážně líčí, jak ústřední postavy prožívají a pociťují nastalou katastrofou, namísto bližšího popisu příčin katastrofy samé. Na rozdíl od klasického pojetí je jejich zakončení často pozitivní a vzbuzuje naději na možné lepší zítřky.²⁵

Zajímavostí je, že v mnoha nejprodávanějších knihách, označovaných jako dystopie, je hlavní postavou (silná) mladá žena, jako v případě výše zmíněných sérií *Hunger Games* a *Divergent*. Sledovat, čím je způsobeno větší prosazování ženských postav v současné dystopické literatuře, však není předmětem této práce a tudíž se jím nebudu podrobněji zabývat.

Naproti tomu v dystopiích klasických (kam spadají například díla Huxleyho, Orwella a Zamjatina) jde téměř vždy o dospělé mužské postavy, které jsou často pouze (nepatrnou) součástí soukolí fikčního světa. Postupně jsou schopny prohlédnout ideologii vládnoucí skupiny a pokoušejí se o revoluci, která však ve výsledku není ani realizována, jako v případě *Krásného nového světa* a *1984*, či je uskutečněna, ale vzápětí potlačena a dochází k obnovení statu quo (*My*). Jde tu především o detailní a věruhodný popis fungování fikčních společností a jejich mocenský mechanismů²⁶. Ten slouží jako základ pro kritiku a vyjádření obav z vývoje tehdejších společností. Klasické dystopie nejsou zpravidla cíleny na určitou věkovou skupinu a i díky tomu se dnes těší značné popularitě napříč věkovým spektrem populace. Ač v nich taktéž můžeme nalézt prvky romance, nejedná se zdaleka o

²³ Tamtéž

²⁴ CLAEYS, Gregory. *Dystopia: a natural history : a study of modern despotism, its antecedents, and its literary diffraction*, s. 485-488.

²⁵ Tamtéž, s. 489.

²⁶ Tamtéž, s. 274.

ústřední téma, jako tomu je u mnohých dystopií současných. Primárně se zabývají tématy jako: možnosti nástupu totalitních společností, rizika technologického vývoje, potlačování individuality, sociální stratifikace²⁷. Současné populární dystopie s těmito tématy sice také pracují, ale dotýkají se jich často velice povrchně a slouží pouze jako pozadí, na kterém je často vyprávěn (plytký) romantický příběh.

I dnes však vznikají dystopie, které nelze označit jako populární či zaměřené na mládež, a tudíž je v čele žebříčků popularity a prodejů nenalezneme. Jako příklad takovéto moderní dystopie bych rád uvedl román *Windup Girl* (2009) Paola Bacigalupiho, který vyjadřuje obavy z možných enviromentálních katastrof a ovládnutí světa nadnárodními korporacemi.

Rozdíly mezi klasickým a popkulturním pojetím dystopického žánru jsou tedy patrné. Následným představením a analýzou Eggersova románu by pak mělo být jasně dokázáno, že jde o dílo mající více společných znaků s tvorbou dystopických klasiků, a že se v žádném případě nejedná o popkulturní produkt či o knihu, která nám nemá o soudobé společnosti a jejích budoucích vyhlídkách co nového sdělit.

²⁷ ²⁷ CLAEYS, Gregory. The origins of dystopia: Wells, Huxley and Orwell. In: Gregory CLAEYS, ed. *The Cambridge companion to utopian literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 117-118, 122, 124.

David Eggers

Život a dílo

Vzhledem k faktu, že David Eggers není v českém prostředí příliš známým autorem (do češtiny byly k dnešnímu dni přeloženy pouze tři jeho knihy), považuji za vhodné podat nejprve souhrnnou biografii, která nám umožní lépe porozumět některým autorovým myšlenkám a názorům. Eggers je znám důslednou ochranou svého soukromí a rozhovory poskytuje velmi zřídka. Proto budu primárně vycházet z jeho knih, internetových databází a několika málo rozhovorů, které za poslední roky poskytl.

Dave Eggers se narodil 12. 3. 1970 v americkém Bostonu do rodiny advokáta Johna a učitelky Heidi. Střední školu vystudoval ve městě Lake Forest poblíž Chicaga a poté započal studium žurnalistiky na University of Illinois²⁸. Studia však přerušil vzhledem k náhlému úmrtí obou rodičů v rozmezí několika týdnů. Jeho otec umírá v listopadu 1991 na rakovinu mozku a plic a o 32 dní později potkává podobný osud i jeho matku v podobě rakoviny žaludku²⁹. Zanechávají po sobě čtyři potomky, přičemž nejmladšímu Christopherovi je 8 let.

Jeho o 3 roky starší bratr Bill je v té době zaměstnán na plný úvazek, a tudíž péče a výchova nejmladšího Christophera (zvaného Toph) připadá na tehdy 21letého Davida a jeho sestru Elizabeth. Trojice sourozenců se stěhuje z Illinois do Kalifornie, kde Elizabeth krátce poté nastupuje na studia práv a Dave zůstává na výchovu Tophu sám. Společně s jeho tehdejší přítelkyní Kirsten se bratři usazují se v Berkeley, kde z počátku žijí s podporou sociálního pojištění a z prostředků získaných prodejem domu po rodičích. Eggers zde nachází dočasné zaměstnání jako grafik v místních novinách. Následně zakládá společně se svým přítelem satirický magazín *Might* a zároveň pracuje jako editor pro *Salon.com*, přičemž píše i do dalších časopisů (například *Esquire*). V roce 1998 stojí u zrodu nezávislého nakladatelství McSweeney's (jehož název odkazuje na příjmení Eggersovy matky za svobodna).³⁰

²⁸ Dave Eggers Biography. In: *The Famous People* [online]. 8. 10. 2017 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.thefamouspeople.com/profiles/dave-eggers-1144.php>

²⁹ John K. Eggers. In: *My Heritage* [online databáze]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.myheritage.cz/research/collection-10182/biographical-summaries-of-notable-people?itemId=2510722&action=showRecord>

Heidi McSweeney Eggers. In: *My Heritage* [online databáze]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.myheritage.cz/research/collection-10182/biographical-summaries-of-notable-people?itemId=2510723&action=showRecord>

³⁰ Dave Eggers Biography. In: *ENotes* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.enotes.com/topics/dave-eggers>

Toto období spojené s výchovou mladšího bratra shrnuje Eggers v jeho první knize *Srdceryvné dílo ohromujícího génia*³¹, kterou lze označit jako autobiografii s prvky fikce. Autor zde popisuje smrt obou rodičů a následný přesun do Kalifornie, kde se pokouší svérázným způsobem vychovávat mladšího bratra (výchovu pojímá spíše jako hru, a je tudíž velmi benevolentním „rodičem“) a vyrovnávat se s nastálou situací. Eggers se vyvarovává jakékoliv sentimentality a vyprávění díky tomu působí velmi odlehčeným dojmem. V některých pasážích však zvažní a působí až paranoidně – pronásledují ho představy smrti (své, mladšího bratra nebo jeho přátel). Tyto stavy se mu daří překonávat pomocí určitého odlehčení a představy, že jeho život je vlastně fikce, videohra a neměl by ho tudíž brát tolik vážně. Po vydání v roce 2000 se *Srdceryvné dílo ohromujícího génia* okamžitě stává bestsellerem a je nominováno na Pulitzerovu cenu³². Eggers je však záhy obviněn jeho sestrou Elizabeth z bagatelizování její úlohy při výchově Topha a ze zveličení role, kterou sehrál David³³. O rok později potkává Eggerse další rodinná tragédie v podobě sebevraždy Elizabeth v listopadu 2001³⁴.

V roce 2002 mu vychází druhá kniha *You Shall Know Our Velocity*³⁵. Prostřednictvím mladíka Willa a jeho přítele v ní sledujeme pokus o cestu kolem světa, jejímž cílem je rozdat 32 000 dolarů, které Will vydělal díky reklamě na žárovky. Samotná cesta a zbavení se peněz se však ukáží více než obtížnými. Díky jejich naivnímu pohledu na okolní svět se jim z plánované trasy podaří navštívit pouze čtyři destinace, a taktéž se jim nedaří nalézt potřebné lidi, kteří si (dle jejich kritérií) peníze opravdu zaslouží. Motivací hlavního hrdiny však není pouze onen absurdní a altruistický cíl, ale jde mu především o hledání svého místa ve světě a smyslu života, o kterém pochybuje od doby, co zemřel jeho nejlepší přítel Jack. Will tudíž není nepodobný autorovi, kterého taktéž potkal nečekaný úspěch po vydání jeho první knihy, avšak je neustále tížen rodinnými tragédiemi, které se snaží obdobným způsobem překonat.

³⁰ ALBERT, Melissa. Dave Eggers. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. 14. 2. 2011 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Dave-Eggers>

³¹ EGGERS, Dave. *Srdceryvné dílo ohromujícího génia*. Praha: Argo, 2001.

³² The 2001 Pulitzer Prize Finalist in General Nonfiction. *The Pulitzer Prizes* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <http://www.pulitzer.org/finalists/dave-eggers>

³³ PRESTON, John. Dave Eggers interview: the heartbreak kid. In: *The Telegraph* [online]. 29. 12. 2009 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/6865365/Dave-Eggers-interview-the-heartbreak-kid.html>

³⁴ Tamtéž

³⁵ EGGERS, Dave. *You shall know our velocity!*. New York: Vintage, 2003.

V témže roce zakládá společně s pedagogem Ninivem Celegarim neziskovou organizaci 826 Valencia, která za pomoci dobrovolníků organizuje kurzy psaní a studium literatury pro děti ze San Francisca³⁶. Tato organizace v následujících letech rozšiřuje své pobočky do Los Angeles, New Yorku, Chicaga, Ann Arboru, Michiganu, Washingtonu a Bostonu, které zaštiťuje jako 826 National³⁷. Paralela s příběhem Willa je zde zjevná, ale Eggersovi se ony potřebné zjevně najít podařilo.

O tři roky později se jako editor podílí na vzniku knihy *Surviving Justice: America's Wrongfully Convicted and Exonerated*³⁸, která je jeho prvním dílem zabývajícím se lidskoprávní tematikou. Jedná se také o první projekt zpracovaný díky neziskové organizaci Voice of Witness, kterou David založil za účelem vydávání autentických příběhů běžných lidí, kteří se setkali s bezprávím³⁹. Eggers a Lola Vollen (spoluzakladatelka Voice of Witness) zde zaznamenávají autentické příběhy a vzpomínky dvanácti mužů a jedné ženy, kteří byli americkým právním systémem odsouzeni za zločiny, které (jak se ukázalo později díky testům DNA) nespáchali. Na základě osudů těchto lidí jsou nám předkládány vážné nedostatky americké justice, kvůli čemuž si někteří z těchto odsouzených ponесou následky do konce života.

Svou další významnou knihu *What is the What: The Autobiography of Valentino Achak Deng*⁴⁰ publikuje v roce 2006 prostřednictvím svého vlastního nakladatelství. Jedná se o román inspirovaný životem soudánského uprchlíka, který popisuje jeho cestu skrze uprchlické tábory v Etiopii a Keni a následné zařazení do programu Lost boys of Sudan, díky kterému se dostává do Spojených států amerických. Ač věřil, že se k sobě v USA lidé chovají lépe, setkává se s rasismem, diskriminací a uvažuje, zdali jeho život příchodem do Ameriky skutečně doznal změny či pouze nevyměnil jednu formu útlaku za jinou. Valentino se vyznačuje určitou naivní představou o harmonickém a pozitivním fungování okolního světa – podobně jako hrdinové *You Shall Know Our Velocity*, kteří jsou zklamaní, když v cizích zemích nenaleznou „exotické chudé“, kterým by rozdali peníze. Po vydání knihy zakládá Deng s pomocí Eggerse organizaci The Valentino Achak Deng Foundation,

³⁶ About Us. 826 Valencia [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <http://826valencia.org/about/>

³⁷ About. 826 National [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://826national.org/about/>

³⁸ LOLA VOLLEN AND DAVE EGGERS. *Surviving justice: America's wrongfully convicted and exonerated*. New York: Verso, 2017.

³⁹ Voice of Witness [online]. 2005 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://voiceofwitness.org/about/>

⁴⁰ EGGERS, Dave. *What is the what: the autobiography of Valentino Achak Deng : a novel*. New York: Vintage Books, 2007.

kteřá se soustřeďí na zlepšování možností vzdělávání v Jižním Súdánu, a věnuje jí veškerý výtědek z prodeje knihy⁴¹.

Mezi lety 2006 – 2009 se Eggers věnuje práci na knize *Zeitoun*⁴², která líčí reálný příběh Abdulrahmana Zeitouna, muslimského malíře pokojů, který v New Orleans pomáhá místním lidem po úderu hurikánu *Katrina*. Jedná se o další Eggersův biografický titul, který se zabývá lidskými právy a kritikou amerického právního systému. Abdulrahman je po událostech v New Orleans společně se třemi dalšími muži bez obvinění zadržen, opakovaně vyslýchán a následně obviněn z terorismu na základě držení většího množství peněz a map města. Je na 23 dní uvězněn v Camp Greyhound – provizorním vězení vystavěném na autobusovém nádraží z důvodu zatopení místních věznic⁴³. Jeho rodině nejsou poskytnuty žádné informace a tudíž ho považují za mrtvého. Abdulrahman neměl možnost lékařského ošetření, telefonního spojení nebo využití právního zástupce. Kniha ukazuje odvrácenou tvář amerického boje proti terorismu, který byl v tomto případě upřednostněn před řešením následků katastrofy způsobeném hurikánem. Rychlá výstavba vězení a zatýkání lidí tu kontrastuje s chaotickou koordinací záchranných prací⁴⁴.

Následně se Eggers na další 3 roky literárně odmlčí a tuto pauzu ukončuje publikováním své další fikce, čímž přerušuje řetězec biografických děl s tematikou lidských práv. *Hologram pro krále* je publikován v roce 2012 (v českém překladu byl vydán v roce 2014⁴⁵) a dostává se mu příznivého ohlasu (*New York Times* ho dokonce řadí mezi nejlepší publikace roku 2012⁴⁶). Hlavním protagonistou je Alan Clay, padesátiletý obchodník procházející existenciální. Alan přišel o místo obchodního zástupce firmy vyrábějící jízdní kola v důsledku přesunutí její výroby do Číny a následné neschopnosti konkurovat značně levnější čínské výrobě. Jeho rodinný život se nachází v neuspokojivém stavu – je rozvedený a vzhledem ke ztrátě zaměstnání není schopen platit dceři školné. Jeho poslední možností jak zachránit svou kariéru (a rodinné vztahy) je zdárné dokončení zakázky pro firmu Reliant. Jedná se o prodej komunikační technologie (založené na

⁴¹ VAD Foundation [online]. 2006 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.vadfoundation.org/foundation-history/>

⁴² EGGERS, Dave. *Zeitoun*. San Francisco: McSweeney's Books, 2009.

⁴³ Camp Greyhound. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Camp_Greyhound#cite_note-nola10-1

⁴⁴ Criticism of government response to Hurricane Katrina. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Criticism_of_government_response_to_Hurricane_Katrina

⁴⁵ EGGERS, Dave. *Hologram pro krále*. V Praze: Plus, 2014.

⁴⁶ Sunday Book Review: The 10 Best Books of 2012. *New York Times* [online]. 9.12.2012 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/12/09/books/review/10-best-books-of-2012.html>

používání hologramů) do Saudské Arábie, kterou zde má se svým týmem prezentovat samotnému králi. Prostřednictvím Alanova tragikomického snažení můžeme sledovat obavy z rozvoje globální ekonomiky, rozčarování z postupného zhroucení představy o „americkém snu“ a neustálý pocit nejistoty. Podobně v prvních dvou Eggersových knihách se zde objevují témata vnitřní prázdnoty, rodinné krize a hledání smyslu života a svého místa v (post)moderním světě.

David Eggers se nám tedy ukazuje nejen jako spisovatel, ale také jako vydavatel, editor, filantrop, lidskoprávní aktivista a kritik směru, kterým se současný svět ubírá. V současnosti je ženatý a má dvě děti. Zajímavostí je jeho odpor a odpoutání se od moderních technologií – v jeho domě nenalezneme internetové připojení, píše zásadně na papír, informace čerpá z novin a knih, přičemž věří, že tato tradiční média nástup moderních technologií ustojí.⁴⁷

V jeho prvních dvou publikacích se zabývá tématy jako smrt, dysfunkční rodina a existenciální krize, které jeho postavy (či přímo sám autor) překonávají pomocí satiry, nadsázky a fantazírování. Následně se věnuje biografíím lidí, kteří se stali oběťmi bezpráví a Eggers jim díky svým projektům dává možnost promluvit a dostat jejich příběhy do povědomí širší veřejnosti. Zároveň pomocí těchto příběhů podrobuje kritice některé instituce a praktiky Spojených států amerických – ať už jde o soudní systém v případě *Surviving Justice*, rasismus a integraci migrantů v *What is the What* nebo boj proti terorismu za Bushovi vlády v podobě životopisu Abdulrahmana Zeitouna. Po tomto životopisném období se vrací k fikci, avšak nepřestává být kritický. V *Hologramu pro krále* se vyrovnává s vývojem globálního kapitalismu a propojeností dnešního světa. Opět se zde vyskytuje téma existenciální krize, obavy ze smrti a snaha o napravení nefunkčních rodinných vztahů. Poprvé se okrajově dotýká moderních komunikačních technologií, přičemž této tematice věnuje svou celou další knihu – *Kruh*.

⁴⁷ COOKE, Rachel. Interview Dave Eggers: From 'staggering genius' to America's conscience. *The Guardian* [online]. [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2010/mar/07/dave-eggers-zeitoun-hurricane-katrina>

Román *Kruh*

Kontext vzniku

Román *Kruh* Eggers publikuje na podzim roku 2013. V České Republice se kniha dočkala vydání v roce 2015 prostřednictvím nakladatelství Plus v překladu Patrika Eliáše⁴⁸.

Inspiračním zdrojem byl pro Eggerse vývoj technologií a zakládání nových technologických společností, které pozoroval během dvaceti let strávených v severní Kalifornii⁴⁹. Eggers tvrdí, že jeho fiktivní společnost Circle nemá představovat jednu ze současných korporací, ale má být spíše obrazem společnosti, která by vznikla spojením všech technologických gigantů pod jedním vedením⁵⁰. Dále přiznává, že podobnost se zázemím existujících korporací je náhodná, jelikož žádnou z nich nikdy nenavštívil, aby tím nebyl neovlivněn jeho tvůrčí proces⁵¹.

Eggers byl dále inspirován reakcí veřejnosti na bombové útoky na Bostonském maratonu. Průzkumy ukázaly, že si většina lidí přála rozšíření počtu pouličních kamer, které by zajistily snadnější odhalení útočnicků a prevenci dalších obdobných incidentů. Lidé věřili, že pokud bude město sledováno a všichni o tom budou vědět (a budou mít možnost tyto kamery sami sledovat), dojde ke snížení kriminality na úkor částečné ztráty soukromí, kterou byli ochotni podstoupit. Na základě těchto reakcí přichází ve své knize s technologií miniaturních *SeeChange* kamer a pomocí nich realizované transparentnosti.⁵² Ve své knize dále rozvíjí otázku, zdali se lidé stanou více morálními bytostmi, pokud budou všichni sledováni a budou mít zároveň možnost všechny sledovat.

Dle Eggersových slov by měl být *Kruh* zasazen do roku 2018⁵³. Bude proto zajímavé sledovat zdali se některé jeho vize v současnosti již naplnily.

⁴⁸ EGGERS, Dave. *Kruh*. V Praze: Plus, 2015. ISBN 978-802-5904-312.

⁴⁹ WOOD, Gaby. Dave Eggers interview. *The Telegraph* [online]. 5.10.2013 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/authorinterviews/10356543/Dave-Eggers-interview.html>

⁵⁰ *A BRIEF Q&A WITH DAVE EGGERS ABOUT HIS NEW NOVEL, THE CIRCLE* [online]. In: . McSweeney's, 27.9.2013 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.mcsweeneys.net/articles/a-brief-q-a-with-dave-eggers-about-his-new-novel-the-circle>

⁵¹ Tamtéž

⁵² WOOD, Gaby. Dave Eggers interview. *The Telegraph* [online]. 5.10.2013 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/authorinterviews/10356543/Dave-Eggers-interview.html>

⁵³ LAITY, Paula. Dave Eggers: 'I always picture Trump hiding under a table'. In: *The Guardian* [online]. 22.6.2018 [cit. 2018-06-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2018/jun/22/dave-eggers-interview-circle-lifters>

Představení románu

Eggers nám svou vizi možné budoucí společnosti prezentuje prostřednictvím čtyřadvacetileté Maybelline Hollandové (zvané Mae), které se propracovává firemním žebříčkem korporace Circle. Ta ze všeho nejvíce evokuje společnost, která by mohla vzniknout spojením Facebooku, Googlu, Applu a dalších technologických gigantů, přičemž jedno z jejích hesel zní: „*nadšení, zapojení a transparentnost*.“⁵⁴ Prostředí Circlu je líčeno jako utopické a je stavěno do kontrastu s okolním světem. Amerika je oproti Circlu přirovnávána k rozvojové oblasti, kde vládne chaos, hluk a nezdár⁵⁵. Kniha příznačně začíná slovy: „*Proboha, pomyslela si Mae. Jsem v nebi*.“⁵⁶ Ubytovaní přímo ve firemním kampusu, který je plně automatizovaný, bezplatná zdravotní péče, školky, sportoviště všeho druhu a spousta kulturních akcí pro zaměstnance – to vše je schopn Circle svým zaměstnancům nabídnout, vzhledem k jeho globálnímu úspěchu po uvedení služby *TruYou*. Ta slučuje veškeré online identity, profily a služby, které si jednotlivci založil, pod jednu jedinou a ta je poté provázána s jeho skutečnou identitou. Tato služba se postupně rozšířila po celém světě a ovládla internetový prostor, který v tu chvíli přestal být anonymním⁵⁷. *TruYou, vaše pravé já, neotřesitelné, nezamaskovatelné, platilo, registrovalo se, odpovídalo, prohlíželo a kontrolovalo, sledovalo a bylo sledováno*.⁵⁸

Problematika dohledu a soukromí ve světě *Kruhu*

Luxusní zázemí Eggerosvi fiktivní společnosti má i svá úskalí v podobě nepřetržitého dohledu. Nejedná se pouze o dohled kamerový - zaměstnanci musí být povinně aktivní na (externí i interní) sociální síti, veškeré osobní údaje a fotografie, které kdy nahráli na web, jsou archivovány a jejich biologické funkce jsou monitorovány od okamžiku, kdy se rozhodnou nechat si nainstalovat do těla mikročip. Všechny informace jsou pak pomocí *TruYou* sloučeny a přiřazeny ke konkrétnímu jedinci. Zaměstnanci zákaznické podpory (kde pracuje Mae) jsou zpětně hodnoceni zákazníky a hodnocení nižší než devadesát pět (ze sta) se považuje za nedostatečné⁵⁹. Circle si zakládá na perfekcionismu a sběru co největšího množství informací. Taktéž monitoruje účast

⁵⁴ EGGERS, Dave. *Kruh*. V Praze: Plus, 2015, s. 160.

⁵⁵ Tamtéž, s. 34.

⁵⁶ Tamtéž, s. 9.

⁵⁷ Tamtéž, s. 27.

⁵⁸ Tamtéž, s. 26.

⁵⁹ Tamtéž, s. 50.

zaměstnanců na firemních akcích a jejich aktivitu na interní sociální síti – toto celkové hodnocení se nazývá *PartiRank*⁶⁰.

Služba *TruYou*, celkový dohled nad zaměstnanci a jejich následné hodnocení nejsou jedinými prostředky dohledu, které nám Eggers představuje. Aplikace *LuvLuv* má za cíl usnadnit seznamování lidí na internetu prostřednictvím shromáždění kompletních informací (z databází a sítě *TruYou*), díky kterým si člověk může udělat přesnější představu o svém případném protějšku⁶¹. Projekt *ChildTrack* spočívá v implantaci sledovacího čipu do kosti dítěte, aby měli jeho rodiče lepší přehled o tom, kde se potomek nachází.⁶² Nikdo se paradoxně nezaobírá faktem, že čip člověku pravděpodobně zůstane i v dospělosti a bude moci být sledován neustále.

Klíčovým nástrojem dohledu jsou však kamery *SeeChange*. Circle je vyvinul z důvodu jejich snadného rozšíření (nízká cena a malá velikost), které má zajistit kompletní přehled o jakékoliv lokalitě či osobě. Masové rozšíření kamer má mimo jiné pomoci s odhalováním válečných zločinů a snížení kriminality. V Eggersově románu se opakovaně objevuje dnes aktuální problematika dohledu, soukromí a bezpečí. Kolik soukromí jsme ochotni obětovat pro větší pocit bezpečí?

Kamery *SeeChange* mají kromě zvýšení bezpečnosti přispět k realizaci transparentní společnosti. O realizaci tohoto projektu se zde hovoří jako o druhém osvícenství – lidé budou moci být informováni o všem, již nedojde ke ztrátě vědění a informací⁶³. Přerod k absolutní transparentnosti ukazuje Eggers jako pozvolný a nenápadný proces, který začíná souhlasem se zpracováním veškerých osobních dat a sledováním pracovní výkonnosti a komunikace.

K dosažení úplné transparentnosti dochází u Mae poté, co si během víkendu stráveného mimo areál firmy bez povolení půjčí kajak. Následně je díky kamerě umístěné na pláži zadržena a o celé situaci se dozvídá Eamon Bailey, jeden ze zakladatelů Circlu. Mae se obává ztráty vysněného zaměstnání a souhlasí s Baileyho návrhem stát se prvním zcela transparentním zaměstnancem Circlu. Bailey je přesvědčen, že naprostá transparentnost a vědomí dohledu z lidí učiní morálně lepší jedince⁶⁴. Mae tedy začíná nosit neustále kameru *SeeChange* připnutou kolem krku a živě vysílat svůj každodenní život. Toto vysílání může sledovat kterýkoliv uživatel sítě *TruYou*. Při

⁶⁰ Tamtéž, s. 90.

⁶¹ Tamtéž, s. 109-110.

⁶² Tamtéž, s. 82.

⁶³ Tamtéž, s. 63 a 66.

⁶⁴ Tamtéž, s. 246.

prezentaci projektu transparentnosti vyslovuje Mae zásadní slogan jako vytržený z Orwellova 1984 :

*TAJEMSTVÍ JSOU LŽI
SDÍLENÍ KAŽDÝ OCENÍ
SOUKROMÍ JE KRÁDEŽ⁶⁵*

Jakožto ukázkový transparentní zaměstnanec stoupá firemním žebříčkem a získává vliv, načež navrhuje projekt přímé transparentní demokracie, zvaný *Demoxie*. Tomuto projektu se budu podrobněji věnovat v následující kapitole.

Dalším z prostředků dohledu je aplikace *PastPerfect*. Ta umožňuje digitalizaci veškerých fotografií, filmů, videí a genealogických informací, díky čemuž je možné vystopovat kohokoliv hluboko do minulosti.⁶⁶ Jde o logický krok, jelikož Circle je již schopen sledovat každého v reálném čase, ale k datům z dávnější historie nemá přístup (korporace je pouze 6 let stará). Circle je schopen sledovat a ovládat přítomnost a je na cestě k ovládnutí minulosti. Technologie je testována na Annie (bývalé spolužačce Mae), která se dozvídá o poměrně nedávné události zahrnující její rodiče. Díky službě *PastPerfect* objevuje video, na kterém její rodiče přihlížejí smrti bezdomovce a neobtěžují se zavolat pomoc. Annie není schopna s rodiči dále udržovat kontakt, což komentuje slovy: „*Já už nemám rodiče.*“⁶⁷ Pomocí této události Eggers poukazuje na důležitost tajemství. V transparentním světě Circlu však člověk nemá možnost volby a i sebenepříjemnější soukromá informace se musí dříve nebo později stát veřejnou.

Poslední význačnou službou, díky které má dojít lidstvo k globální transparentnosti je *SoulSearch*. Pomocí hromadného sdílení informací umožňuje lokalizovat jakoukoliv osobu, která služby Circlu nevyužívá – Circle se má stát vševidoucím bez ohledu na to, zda jeho služby člověk využívá. Zde je zjevná paralela se sociální sítí Facebook a její schopností shromažďovat data o uživateli, kteří účet u Facebooku nemají. Toto jednání je podobně jako v případě Circlu obhajováno bezpečnostními důvody⁶⁸.

⁶⁵ Tamtéž, s. 257.

⁶⁶ Tamtéž, s. 295.

⁶⁷ Tamtéž, s. 370.

⁶⁸ BAIG, Edward. How Facebook can have your data even if you're not on Facebook. In: *USA Today* [online]. 16.4.2018 [cit. 2018-06-25]. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/tech/columnist/baig/2018/04/13/how-facebook-can-have-your-data-even-if-youre-not-facebook/512674002/>

V případě *SoulSearch* se však jedná spíše o globální hon na člověka, do kterého se mohou zapojit všichni, ať už jako lovci či jako diváci. Služba se osvědčí svou neskutečnou rychlostí a přesností při pátrání po uniklé kriminálnici.⁶⁹ Mae se však rozhodne, že by bylo vhodné ji použít i na beztrestné občany a oběti jejího pokusu se stává její bývalý přítel Mercer, který se technologií Circlu zřekl. Za pomoci uživatelů a dronů je lokalizován takřka okamžitě, ač žije v horské chatě strážíce si pečlivě své soukromí. Po zjištění, že veškerá jeho snaha je marná a i bez užívání služeb Circlu je snadno vystopovatelný, se dává na útěk, který zakončuje sebevraždou v přímém přenosu. Paradoxně tato událost s Mae ani publikem příliš neotřese a Eamon Bailey celou situaci komentuje následovně:

*Mae, snažila ses pomoci velmi narušenému asociálnímu mladému muži. Ty i ostatní jste k němu napřahovali pomocnou ruku, snažili jste se ho přivést do náruče lidstva, a on to odmítl.*⁷⁰

Nikdo z uživatelů a zaměstnanců Circlu si nepřipouští, že by mohli nést vinu za Mercerovu smrt. Vedením společnosti je okamžitě klasifikován jako mentálně chorý asociál, který by beztak neměl v globální transparentní společnosti šanci přežít. Jediné co spatřuje vedení firmy na incidentu jako negativum je fakt, že Mercer v momentě sebevraždy neseděl v automaticky řízeném vozidle⁷¹. Tím by mu mohla být upřena i tato poslední svobodná volba a jeho život by byl (i proti jeho vůli) zachráněn.

V závěru knihy navštěvuje Mae Annie, která upadla vzhledem k fyzickému a psychickému vyčerpání do kómatu⁷². Mae je rozrušena faktem, že mozek Annie stále vykazuje aktivitu a nikdo neví, na co momentálně myslí – není součástí „kruhu“. Ve světě, kde mají být veškeré informace přístupné všem a jedinci zcela transparentní, se soukromé myšlení, v očích Circlu a Mae, začíná jevit jako krádež. „*Proč by jí neměli vidět do hlavy? Svět si to zaslouží a nechce se mu čekat.*“⁷³

Problematika dohledu a soukromí je ústředním tématem prostupujícím celou knihu. Eggers nám detailně ukazuje, jakými prostředky by mohla být ustavena zcela transparentní společnost a jakou cenu bychom museli za realizaci takové společnosti zaplatit.

⁶⁹ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 376-377.

⁷⁰ Tamtéž, s. 388.

⁷¹ Tamtéž, s. 389.

⁷² Tamtéž, s. 411.

⁷³ Tamtéž, s. 413.

Jako další významné téma *Kruhu* se mi jeví **individualita** a její postupná ztráta související právě s neustálým dohledem. Prostřednictvím Mae sledujeme proměnu jednání a myšlení transparentního člověka, který v konečné fázi přestává (či spíše nemůže) jednat a uvažovat samostatně. Mae přestává být od počátku jejího zapojení do projektu transparentnosti schopna soukromé komunikace a navázání dialogu s nejbližším okolím a nakonec pod vlivem svých diváků zcela přerušuje kontakt s Mercerem a postupně i s rodiči, kteří se k myšlence absolutního dohledu staví skepticky. Mae se pod vlivem dohledu kolegů, vedení firmy a diváků postupně zcela mění – stává se naprosto konformní a není schopna kritického uvažování. Její jednání je nakonec korigováno z větší části právě dle očekávání a přání jejích diváků.

Recepce

Kruh se dočkal rozporuplného přijetí ze strany čtenářů i kritiků. Často je srovnáván s klasickými dystopickými romány, například Edward Pankowski ho považuje za méně kvalitní variaci na *1984* přenesenou do 21. století⁷⁴. Kelly označuje Eggersovu vizi za paranoidní a tvrdí, že se dokonce jedná o výsměch Orwellovu románu⁷⁵. Baskin ho taktéž dává do srovnání s Orwellovou dystopií, dodává však, že *Kruh* je naivním a nic nového nepřinášejícím varováním. Argumentaci představitelů Circlu porovnává s řečí Mustafy Monda z Huxleyho *Konce civilizace*, přičemž ji označuje jako žalostnou⁷⁶. Jessica Winter upozorňuje na Eggersovy nedostatečné znalosti v oblasti moderních technologií, přičemž si klade otázku, proč by člověk jevící o moderní technologie nezájem psal knihu, která je na popisu technologií postavena⁷⁷.

Naopak spisovatelka Margaret Atwood oceňuje fakt, že Eggers klade podstatné otázky týkající se budoucnosti soukromí ve světle aktuálního rozšiřování vlivu sociálních

⁷⁴ PANKOWSKI, Edward. Book Review: 'The Circle' has a great warning, but lacks great writing. In: *Daily Campus* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <http://dailycampus.com/stories/2015/9/3/book-review-the-circle>

⁷⁵ KELLY, Hillary. Dave Eggers's Overwrought Paranoia. In: *The New Republic* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <https://newrepublic.com/article/115062/dave-eggers-circle-reviewed>

⁷⁶ BASKIN, Jon. The Circle. In: *The Point* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <https://thepointmag.com/2013/criticism/the-circle>

⁷⁷ WINTER, Jessica. All That Happens Must Be Known. *Slate* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: http://www.slate.com/articles/technology/books/2013/10/dave_eggerts_tech_novel_the_circle_reviewed.html?wpsrc=sh_all_dt_tw_top

sítí a sledovacích technologií.⁷⁸ Filgate shledává Eggersovu vizi přesvědčivou a znepokojující a tvrdí, že ji *Kruh* přiměl k výraznému omezení užívání sociálních sítí⁷⁹. Grossmann opět dává *Kruh* do souvislosti s *1984* a konstatuje, že Eggersův román vhodně na Orwella tematiku navazuje a činí ji aktuální: „*The crux of The Circle is that Big brother is still haunting us, but in an incarnation that’s both more genial and more insidious.*“⁸⁰

⁷⁸ ATWOOD, Margaret. When Privacy Is Theft. In: *The New York Review of Books* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <http://www.nybooks.com/articles/2013/11/21/eggers-circle-when-privacy-is-theft/>

⁷⁹ FILGATE, Michele. Dave Eggers made me quit Twitter. In: *Salon* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: https://www.salon.com/2013/10/07/dave_eggers_made_me_quit_twitter/

⁸⁰ GROSSMANN, Lev. Dave Eggers’ Scathing Attack on Social Media. In: *Time* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: https://www.salon.com/2013/10/07/dave_eggers_made_me_quit_twitter/

Tematická analýza a komparace

Na základě výše řečeného byla identifikována ústřední témata románu *Kruh*. Pro potřeby následující komparace jsem se je rozhodl uchopit jako dva širší tematické celky, přičemž se první týká problematiky **dohledu a soukromí**, druhý pak **individuality a konformity**.

V následující kapitole budu nejprve analyzovat jakým způsobem tato témata pojednávají ve svých dílech dystopičtí klasici – jmenovitě George Orwell (*1984*), Jevgenij Zamjatin (*My*), Aldous Huxley (*Konec civilizace*) a Franz Kafka (*Proces*). Nebudu se podrobněji zabývat představováním výše jmenovaných autorů a jejich dystopických děl, primární pozornost bude věnována pouze vyložení jejich pojetí výše zmíněných tematických okruhů. To bude poté srovnáno s Eggersovým, přičemž by tato komparace měla přinést odpovědi na otázky, zda-li (a jak) se Eggers v tematizaci dohledu a individuality odlišuje od dystopických klasiků, a jestli přináší nový pohled na výše zmíněnou problematiku či pouze parafrázuje myšlenky klasických dystopií a staví je do kulis současné společnosti a jejích technologických možností. Jinými slovy, je negativní kritika jeho knihy oprávněná a vše podstatné (o dohledu a individualitě) bylo již v dystopickém žánru vyjádřeno a nebo přichází Eggers s inovativním pojetím platným pro současnou společnost?

Dohled a soukromí

V této části se budu zabývat tematizací dohledu a soukromí u jednotlivých dystopických autorů. Při analyzování jejich pojetí dohledu se budu přidržovat následujících otázek:

- kým je dohled prováděn?
- jakými prostředky je dohled realizován?
- jaký je ho účel?
- jak na něj fiktivní společnosti reagují?
- je zde nějaký prostor pro soukromí?

1984

V Orwellově vizi dystopické společnosti je dohled běžnou součástí života občanů, kteří jsou obeznámeni s faktem, že mohou být v jakoukoliv chvíli sledováni (všudypřítomné slogany „Velký bratr tě sleduje“ tento fakt neustále připomínají). Sledování je dosahováno primárně prostřednictvím techniky, konkrétně obrazovek, které jsou (kromě vysílání) schopny kdykoliv pořizovat audio a video záznam a není možno je vypnout. Druhým výrazným nástrojem dohledu pak je ideopolicie dohlížející nad smýšlení obyvatel.

Obrazovky jsou umístěny v domácnostech, na pracovištích i ve veřejných prostorách, přičemž možnost uniknout dohledu mají pouze nejvýše postavení členové Vnitřní strany, ale i pro ně je vypnutí obrazovky časově omezeno⁸¹. Tuto formu dohledu lze označit za „panoptickou“.

*Samozřejmě, člověk si nikdy nebyl jist, zda ho v daném okamžiku nesledují. Jak často a podle jakého systému Ideopolicie zapínala jednotlivá zařízení, bylo hádankou.*⁸²

Působení takovéto formy dohledu má za následek, že se člověk chová stejně, jako kdyby byl neustále sledován, ač svého dozorce nevidí a nemůže tudíž s jistotou vědět, zda ho někdo sleduje. Z pouhého vědomí, že existuje možnost, že může být kdykoliv sledován, se stává zvyk a člověk začíná vědomě dohlížet sám na sebe, bez ohledu na to, zda je dohlížitel skutečně přítomen.⁸³ „Z toho plyne hlavní účinek Panoptikonu: zavést u vězněného vědomý a nepřetržitý stav viditelnosti, který zajišťuje automatické fungování moci.“⁸⁴

Samotné obrazovky jednak dohled umožňují a zároveň lidem pomocí vysílání vštěpují informace o bezvýchodnosti jejich situace a marnosti odporu proti všudypřítomnému dohledu. K tomuto pocitu přispívá i vzdělávání dětí, v rámci kterého jsou vedeny k absolutní poslušnosti straně a v případě zpozorování prohřešku s radostí udají i vlastní rodiče⁸⁵.

Dohled zde slouží k tvorbě disciplinované, uniformní a stabilní společnosti, ve které je jakýkoliv náznak individuality potlačen. Členové strany jsou cíleně zbaveni

⁸¹ ORWELL, George. 1984. Praha: Levné knihy, 2009, s. 150.

⁸² Tamtéž, s. 8.

⁸³ FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000, s. 284.

⁸⁴ Tamtéž, s. 282.

⁸⁵ ORWELL, George. 1984, s. 25-26.

veškerého soukromí, čímž je dosaženo naprosté kontroly nad jejich jednáním a myšlením. Obyvatelé Orwellovy Oceánie jsou tedy se situací seznámeni, smířeni a kvůli jejich indoktrinaci státní propagandou jsou většinou s momentálním stavem i spokojeni. Ač ne všichni sympatizují se Stranou, každý má v sobě vepsáno vědomí marnosti jakéhokoliv odporu.

Jedinou vrstvou obyvatel nepodléhající státnímu dohledu jsou proléti. Není jim vštěpována státní ideologie a jsou pouze v ojedinělých případech kontrolováni agenty Ideopolicie. Jinak jsou ponecháni sami sobě a jsou svobodní stejně jako zvířata. Je jim dokonce zachováno i právo na soukromí. Jejich rozhled je však omezen, jelikož se věnují pouze náročné fyzické práci, konzumaci alkoholu, sledování fotbalu a hraní karet.⁸⁶ Na rozdíl od členů Strany mají možnost se neomezeně pohybovat a libovolně opouštět město.⁸⁷ V Orwellově případě tedy 85 procent obyvatel Oceánie dohledu nepodléhá, jelikož je z jejich strany nepravděpodobné narušení společenské stability.

V Orwellově státě tedy dohlíží Strana na chování a (prostřednictvím ideopolicie) na myšlení členů Strany, ti pak dále dohlíží na ostatní spolustraníky a jednotlivci dohlíží na sebe sama. Strana také uplatňuje dohled nad veškerými dostupnými informacemi a historií, kterou upravuje dle svých aktuálních potřeb. Orwell varuje před totalitní společností, ve které lidé sice nemusí s neustálým dohledem souhlasit, ale zároveň jsou si vědomi marnosti jakéhokoliv protestu.

My

Zamjatinův dohled není na rozdíl od Orwella zprostředkován všudypřítomnou technikou v podobě obrazovek a mikrofonů. Je zajišťován pomocí architektury (skleněné budovy), ideologie a třídy Strážců, kteří hlídají případná provinění. Tato forma dohledu se podobá Orwellově, ale není panoptická v přesné slova smyslu. Orwellův občan nemůže skrze obrazovku vidět, zdali je dozorce přítomen, ale s možností dohledu musí vždy počítat a dle toho upravuje své jednání. U Zamjatinových prosklených domů je možno případného dohlížitele zpětně pozorovat, ač je také nutné počítat s faktem, že dohled může být započat kdykoliv a kýmkoliv. Dozorce je tedy vždy viditelný. Navíc si může být občan Jednotného státu naprosto jist, že se během Hodin soukromí pod vlivem dohledu nenachází.

⁸⁶ ORWELL, George. 1984, s. 66.

⁸⁷ Tamtéž, s. 107.

Obyvatelé Jednotného státu jsou přesvědčeni, že před sebou nemají co skrývat, jelikož se chápou jako vzájemně provázaná komunita, jako MY⁸⁸. Jakákoliv osobitost je potlačena (obyvatelé jsou označeni pouze čísly, ve stejný čas jí i spí) a individualita je zde chápána jako nemoc. Lidé se stávají pouze součástkami společenského stroje, ve kterém každá součástka pracuje ve prospěch celku, jelikož celek má přednost před jeho částmi. Obyvatelé Jednotného státu jsou schopni na sebe díky proskleným budovám vzájemně dohlížet, což s radostí vítají, jelikož to „...usnadňuje ušlechtilou a náročnou práci Strážců“⁸⁹.

V takto myšlenkově nastavené společnosti je logické, že nikdo proti dohledu neprotestuje a je tudíž považován za společensky prospěšný. Strážci jsou společností chváleni a přirovnáváni k „andělům“, kteří chrání člověka od nepravostí a svým působením činí společnost lepší. Například kontrola korespondence je zde chápána jako přirozená. „Věděl jsem, že dopis, který si přečetla, musí ještě projít Úřadem Strážců (myslím, že je zbytečné, abych vysvětloval tento přirozený pořádek)...“⁹⁰ Vypravěč D-503 nám ukazuje jak moc je dohled v této společnosti běžnou záležitostí, není třeba ho vysvětlovat nebo ospravedlňovat.

Stejně tak není nutné sledovat člověka zcela na každém kroku, Jednotný stát věří v účinnost výchovy a vzdělání, které vedou člověka k oddanosti a odpovědnosti. Každý, kdo by se provinil proti pravidlům společnosti (byť jen myšlenkově) se s velkou pravděpodobností sám přihlásí na Úřad Strážců, aby jim usnadnil práci. U občana Jednotného státu je „ideopolicie“ součástí jeho vlastního myšlení. Silná sebekontrola plynoucí z výchovy je u Zamjatina klíčovým prvkem pro zachování společenské stability.

Stejně jako u Orwella zde dochází k dobrovolnému dohlížení na sebe sama. Toto dohlížení je jednak vyvoláno vědomím neustálé možnosti dohledu ze strany okolí a Strážců a jednak silným přesvědčením o nadřazenosti kolektivu jednotlivci, které zprostředkovává státní ideologie. Jednotlivec má vůči společnosti pouze povinnosti, společnost má veškerá práva. Pokud si je jednotlivec vědom svého prohřešku či pochybení, které by mohlo mít na společnost nežádoucí vliv, je jeho povinností sjednat nápravu. Pokud se nepřizná sám, je velmi pravděpodobné, že ho udá nějaký ze spoluobčanů, aby tím splnil svou povinnost vůči společnosti. Dohled je zde tedy prováděn primárně pomocí sebekontroly každého

⁸⁸ ZAMJATIN, Jevgenij Ivanovič. *My*. Praha: Odeon, 1990, s. 33.

⁸⁹ Tamtéž, s. 48.

⁹⁰ Tamtéž, s. 75.

občana, v případě selhání sebekontroly se stává dohlížitelem jeho bezprostřední okolí a až jako poslední možnost nastupují Strážci osobně.

Vyjma dvou Hodin soukromí (určených k sexu), které však nejsou všichni obyvatelé povinni využívat, není uvnitř Jednotného státu žádný prostor pro soukromí, které je považováno za nežádoucí. D-503 doufá, že v budoucnu se povede i tyto hodiny u všech obyvatel sladit, aby se v daný čas nikdo nemohl věnovat libovolné činnosti⁹¹. Zamjatin predikuje jako nejhorší možnou variantu takovou společnost, která bude založena na kolektivismu a bude řízena přísně vědecky, přičemž veškeré praktiky dohledu budou obecně považovány za žádoucí.

Konec civilizace

Orwell nám ukazuje nestabilní společnost, ve které musí být dohled neustále vynucován, v Zamjatinově Jednotném státě jsou lidé silně indoktrinováni a vedeni k sebekontrolě – dohled tudíž již nemusí být vynucován výhrůžkami a násilím, naopak je radostně přijímán. Společnost, kterou nám předkládá Huxley se podobá více představě Zamjatinově, ale v několika aspektech je (co se sebekontroly týká) dokonalejší. Lidé v Huxleyho světě se již „rodí“ jako členové určité společenské kasty, přičemž jim jsou pomocí výuky ve spánku vštěpována společenská pravidla příslušného chování a myšlení. Dohled nad myšlením, názory a chováním je prováděn již při vývoji jedince.

*Nového jedince můžeme vyrobit docela snadno – a dokonce kolik jich chceme. Nekonvenčnost ohrožuje víc než jen život pouhého jednotlivce; je to úder proti společnosti samé. Ano proti komunitě.*⁹²

Jelikož jsou lidé ke konformitě a spokojenosti se svým postavením hypnopedicky a biologicky předurčení, nehrozí zde „ideozločin“ ani jakékoliv jednání, které by ohrozilo společenský řád. Proto u Huxleyho nenajdeme kamerové systémy, tajnou policii, ani skleněné budovy. Lidé jsou predestinováni k určitému typu chování a plnění své funkce ve společnosti, čímž je zajišťována společenská stabilita⁹³. Neustálý přímý dohled v tomto

⁹¹ Tamtéž, s. 42.

⁹² HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace aneb Překrásný nový svět*. Praha: Orfeus, 1993, s. 106.

⁹³ Tamtéž, s. 20-21.

případě není vůbec nutný. Obyvatelé Světového státu světa regulují své chování a myšlení zcela přirozeně a pro případ selhání kontrolního mechanismu jedince je tu *soma* – omamná látka, která navozuje okamžitý pocit štěstí. Pokud se člověk cítí nespokojený či nešťastný, je mu doporučeno vzít dávku *somy*, čímž dojde k obnově jeho spokojenosti (a sebekontroly) a tudíž i společenské stability. Světový stát zajišťuje kontrolu nad slastmi, radostmi a potěšením občanům, a zároveň usiluje o minimalizaci bolesti a nespokojenosti.

Fungují zde dvě formy dohledu a to: dohled biologický (zajištěný predestinací) a dohled nad emocemi (zprostředkovaný *somou*). Jedinec, který se nějakým způsobem vzepře svému určení, či odmítá požívat *somu*, je klasifikován jako společenské riziko a ze státu deportován, aby nemohl negativně působit na stávající „šťastnou“ a stabilní společnost. Pokud nedojde k výrobní chybě mající za následek tělesnou nedokonalost (jako v případě Bernarda Marxe) či přemíru intelektu (jako u Helmholtze Watsona), pak další dohled nad jedincem není zapotřebí.

Výše zmíněný biologický dohled lze připodobnit k pojmu *biomoc*. Stejně jako je ve Foucaultově pojetí *biomoc* důležitým prvkem pro vývoj kapitalismu, tak i u Huxleyho Světového státu hraje zásadní roli. Jeho vývoj může „být zabezpečen jen za cenu kontrolovaného zapojení těla do aparátu produkce a pomocí přizpůsobení fenoménů populace ekonomickým procesům.“⁹⁴ Světový stát důsledně reguluje počet obyvatel, jejichž těla udržuje stále v optimálním zdravotním stavu. Je zajišťována delší doba života, stálý mladistvý vzhled a výkonnost, přičemž je tělo každého člověka zužitkováno i po jeho expiraci – při spalování těl je zpětně získáván fosfor⁹⁵.

Soukromí není ve Světovém státě výrazně omezováno. Po lidech se pouze žádá zapojení se do občasných volnočasových aktivit a účast na skupinových Pobožnostech souladu, na kterých se odehrávají extatické orgie⁹⁶. Jinak jim je ponechána naprostá volnost. Občané Světového státu nejsou v tomto ohledu nepodobni Orwellovým prolétům. Jedni i druzí tráví většinu času prací. Jedni vyplňují volný čas návštěvami pocitových kin a hraním překážkového golfu, druzí hraním karet a sledováním fotbalu. Jedni jsou otupělí *somou*, druzí pitím. Obě skupiny však nepředstavují pro stabilitu svých společností výraznější hrozbu a dále na ně dohlížet není téměř nutné.

⁹⁴ FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality I. – Vůle k vědění*. V Praze: Herrmann, 1999. s. 163.

⁹⁵ HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace aneb Překrásný nový svět*, s. 54.

⁹⁶ Tamtéž, s. 61.

Proces

Oproti třem výše zmíněným představám dohledu v dystopické společnosti je ta Kafkova zřejmě nejvíce odlišná. Prvním rozdílem je fakt, že Josef K. netuší, kým je dohled prováděn. V předchozích případech šlo vždy o stát, který dohled organizuje za účelem zachování stability a občané jsou s těmito aspekty seznámeni.

*Co je to jen za lidi? O čem to mluví? Od jakého úřadu jsou? K. přece žije v právním státě, všude je klid a mír, všechny zákony jsou v platnosti, kdo se to opovažuje přepadnout ho v jeho bytě?*⁹⁷

Kafkův dohled je sice všudypřítomný a plíživý⁹⁸, ale jeho pozadí je neznámé – nevíme kým je konkrétně prováděn, jak je přesně vykonáván a k čemu má primárně sloužit. Víme pouze, že jakékoliv jednání může být sledováno a použito v procesu, o kterém taktéž nemáme přesné informace. To slouží k rozvoji paranoidního náhledu na svět – každý člověk může být informátorem a cokoliv udělám nebo řeknu může být zaznamenáno a použito proti mně. Na první pohled je zde podobnost s Orwellovým pojetím. Nicméně občané Oceánie znají (na rozdíl od K.) účel i (některé) prostředky státního dohledu. Jediné co Josef K. s jistotou ví je, že „*všichni patří k soudu*“⁹⁹, ale soud samotný se zdá nedosažitelný, běžnému člověku skrytý. Soud také člověka po většinu času zcela ignoruje, což přispívá k pocitu nejistoty.

Jakékoliv jednání může být někým zaznamenáno a tato informace soudu poskytnuta. Člověk by tedy měl jednat tak, aby průběh procesu nezhoršil, nicméně mu není sděleno, jak by mělo takové jednání vypadat. Ví, že nevinný člověk nemá co skrývat a tudíž se takový člověk nepotřebuje hájit¹⁰⁰, ale nemá jasnou představu v čem může vina spočívat.

Při obhajobě by člověk musel obhájit celý svůj život. Instrukce soudu tudíž shromažďuje informace o jedincích dlouhodobě v podobě spisů. Jejich zničení není možné a spisy po instituci neustále kolují. „*Žádný spis se neztratí, u soudu není žádného zapomenutí. Jednoho dne...vezme nějaký soudce ten spis do ruky...a nařídí okamžité*

⁹⁷ KAFKA, Franz. *Proces*. Revize 1964. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 7.

⁹⁸ Tamtéž, s. 15-17.

⁹⁹ Tamtéž, s. 118.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 120.

zatčení.¹⁰¹ Daniel Solove považuje *Proces* z těchto důvodů za výstižnou metaforu fungování současných databázových systémů shromažďujících data o uživatelích. Ti také nemají nad celým procesem žádnou kontrolu a nevědí, jak je s daty nakládáno, a zdali nebudou moci být použita v budoucnu v jejich neprospěch¹⁰².

Stejně jako u Orwellova dohledu i u Kafky nemá smysl (či spíše nelze) proti dohledu protestovat. Josef K. se sice z počátku snaží situaci zlehčovat, ale časem paradoxně přistupuje na pravidla hry, která kompletně nezná a žije dál s vědomím dohledu, před kterým se nelze skrýt¹⁰³. Vzepření se skryté anonymní moci, která má možnost sledovat každý aspekt lidského života, se ukazuje jako nemožné a K. postupně na jakýkoliv odpor rezignuje.

Kruh

V Eggersově pojetí je dohled prováděn výhradně prostřednictvím technologií vytvářených Circlem. Veškeré budovy v areálu Circlu jsou sice postaveny ze skla, ale na rozdíl od Zamjatina se zde nejedná o jeden z ústředních prostředků dohledu.

Zaměstnanci se musí vzdát veškerých osobních údajů a při nástupu je nahrát do interní firemní sítě, kde jsou všem libovolně k dispozici. Následně si nechávají implantovat mikročip, díky kterému je možné živě sledovat data o „tepu, krevním tlaku, hladině cholesterolu, teplotě, příjmu kalorií, době a kvalitě spánku...“¹⁰⁴. Tyto informace jsou samozřejmě dle pravidel Circlu zálohovány a přístupny lékařskému oddělení. Představa to není nereálná a určitou redukci těl na data můžeme pozorovat již dnes, například při kontrole biometrických pasů¹⁰⁵. Pomocí náramku dodávaného k mikročipu je ovšem možné měřit i emoce (například strach a stres) a díky tomu upravit pracovní zátěž zaměstnance¹⁰⁶. Circle dohlíží na těla a emoce svých zaměstnanců, díky čemuž zajišťuje jejich optimální výkonnost. Podobný dohled nad těly a emocemi můžeme nalézt i u Huxleyho.

Korporace klade důraz na transparentnost a svobodné šíření jakýchkoliv informací. Po zahájení projektu transparentnosti je pak pomocí osobních kamer dohlížen každý krok

¹⁰¹ Tamtéž, s. 124.

¹⁰² SOLOVE, Daniel J. *The digital person: technology and privacy in the information age*, s.37-38, 40.

¹⁰³ KAFKA, Franz. *Proces*, s. 75-76.

¹⁰⁴ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 136.

¹⁰⁵ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*. Olomouc: Broken Books, 2013, s. 129.

¹⁰⁶ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 136.

transparentního jedince. Vědomí veřejné dostupnosti informací o vlastní osobě vede Mae k výrazné sebekontrolě a regulaci jednání. Sebekontrola je pojmána jako žádoucí a vedení Circlu se domnívá, že neustálý dohled a transparentnost přispějí k vytvoření bezpečné a bezkonfliktní společnosti. Eggersovu formu dohledu však nelze označit za panoptickou, není zde přítomna hrozba a strach z možného sledování skrytým dozorcem. Transparentní člověk si je vědom faktu, že je sledován neustále velkým množstvím diváků. Výstižnějším pojmenováním této formy dohledu je tedy spíše Mathiesenovo „synoptikon“, kdy je menšina sledována většinou¹⁰⁷. Dozorci jsou v tomto případě nahrazeni diváky.

Podobně jako ve výše zmíněných dystopiích má být i zde díky dohledu dosaženo stabilní a bezpečné společnosti. Ale Eggersův dohled již (podobně jako v dnešní době) nevyužívá „*nespolehlivé lidské oko*“¹⁰⁸ a k nastolení pořádku neslouží výhrůžky, násilí a tajná policie. Pokud lidé nemají co skrývat, nemusí se transparentnosti obávat a všem bude jen ku prospěchu. Obdobu takovéto argumentace nalezneme u Kafky, Orwella i Zamjatina, ale užíval ji například i Eric Schmidt, ředitel společnosti Google, když byl v roce 2009 dotázán, zda-li by měli lidé sdílet s Googlem své osobní informace¹⁰⁹. Schmidt by pravděpodobně souhlasil s Eamonem Baileym, jedním ze zakladatelů Circlu, který mimo jiné tvrdí, že (absolutní) transparentnost může učinit lidi morálně lepšími:

*Přemýšlím o tom už léta a pořád ještě jsem nepřišel na scénář, v němž by tajemství nenapáchala víc škody než užitku. Tajemství umožňují asociální, nemorální a destruktivní chování.*¹¹⁰

Circle ukládá každému uživateli své sociální sítě povinnost podrobit se kompletnímu dohledu a zároveň zprostředkovává možnost sledovat jakékoliv další uživatele. Pro soukromí zde není místo, ale jelikož je ve světě Circlu považováno za nežádoucí, téměř nikdo nevznáší námitky a lidé ho radostně obětují za větší míru bezpečí a pohodlí. Na rozdíl od Orwellovy či Kafkovy vize, kde má ke kompletním údajům o občanech přístup pouze (vnitřní) Strana či soud, mají v Eggersově světě přístup k informacím všichni uživatelé. Tento fakt je přijímán veskrze pozitivně podobně jako v románu *My*, kde jsou Strážci velebeni za dohlížení nad případnými prohřešky a lidé na

¹⁰⁷ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 72.

¹⁰⁸ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 86.

¹⁰⁹ Google CEO Eric Schmidt on privacy. In: *Youtube* [online]. 8.12.2009 [cit. 2018-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=A6e7wfDHzew>

¹¹⁰ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 243.

sebe vzájemně dohlížejí. Orwellův občan Oceánie se dohledu obává, Zamjatinovo „číslo“ ho vítá jako nástroj společenské stability, ale v Eggersově podání si ho Mae přímo užívá. Tento posun trefně charakterizuje Bauman ve své analýze (post)moderního dohledu: Orwellovská obava z toho, že člověk „*nikdy není sám*“, je nahrazena nadějí a radostí způsobenou, která je způsobena vědomím, že „*už nikdy nebudu sám*.“¹¹¹ David Lyon hovoří o *skopofilii* (lásce být viděn), která se v moderních společnostech propojuje s dohledem, což má za následek nevzpírání se technikám dohledu, ale naopak jejich podporování¹¹². To je i případ Mae, které dělá dobře být neustále viděna a ochotně se podílí na aplikaci dalších a dalších technik dohledu. Být viděna dává jejímu životu smysl, potvrzuje to její existenci – je přesvědčena, že pokud člověk není viděn, pak téměř neexistuje.

Nicméně lze nalézt i podobnosti s Kafkovým pojetím. Řadový zaměstnanec *Circlu* si je vědom, že jeho data jsou kdykoliv přístupná a celý jeho život je zaznamenáván, ale nemůže si být jist, kdo a kdy do databáze s jeho údaji nahlédne. Nicméně však přesně ví, kým je dohled zprostředkován a jaký je (dle vedení *Circlu*) jeho účel.

Jeden z výrazných rozdílů mezi pojetím dohledu u Eggerse a u dystopických klasiků spočívá v instituci, kterou je prováděn. U Orwella, Zamjatina i Huxleyho je dohled zprostředkován a řízen státem a prováděn za účelem stabilizace společnosti. V Kafkově případě pozadí instituce soudu a její cíle neznáme, ale je pravděpodobné, že stojí mimo oficiální státní strukturu, čímž se mírně podobá *Circlu*. V Eggersově podání se jedná o nadnárodní korporaci, která v oblasti dohledu nabývá větší moci než stát. Její služby jsou využívány i k dohlížení nad politickými představiteli, což společnost explicitně vyžaduje. Nakonec veřejní činitelé postupně sami žádají o zařazení do projektu transparentnosti, aby vzbudili u voličů větší důvěru a začínají masově využívat kamery *SeeChange*¹¹³. V případě odmítnutí transparentnosti se politik stává pro veřejnost podezřelým a nevolitelným.

Možnou zneužitelnost dohledu nad politickými představiteli Eggers ilustruje na příkladu senátorky, která se snaží prosadit vyšetřování *Circlu* antimonopolním úřadem. Její osoba je záhy zdiskreditována, kvůli podezřelým datům nalezeným v jejím počítači.¹¹⁴ Veškeré informace samozřejmě procházejí *Circlem*, tudíž je pro něj snadné kohokoliv

¹¹¹ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 33.

¹¹² BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 123.

¹¹³ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 205.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 151, 178.

očernit pomocí zveřejnění (pravdivých) choulostivých informací či jejich naprosté fabrikace.

Eggers se dále zabývá možností, kdy by takováto korporace byla schopna ovládnout celý politický systém naprosto legálními prostředky. Takový systém nazývá slovem *Demoxie*. Jedná se o propojení volebního systému se sítí *TruYou*. *Demoxie* má mimo jiné umožnit výběr daní, placení pokut a vůbec řešení všech úředních záležitostí, přičemž se argumentuje úsporou času a státních rozpočtů¹¹⁵. Jedná se o extrémní verzi přímé demokracie (technicky zajišťované soukromou korporací) - účast ve volbách má být povinná a Circle bude mít přehled o tom, jak který občan hlasoval. Tyto informace budou poté dostupné veřejnosti. Málokdo by se v takovémto systému odvážil hlasovat proti většinovému názoru (či by to nemělo valný význam), což může mít za následek tyranii většiny, které si všímá již Alexis de Tocqueville v roce 1835:

„Většina má ve Spojených státech obrovskou faktickou moc a téměř stejně velkou sílu ve veřejném mínění; a jakmile se jednou v některé otázce ustaví, neexistují takřka žádné překážky, které by mohly ne snad zastavit, ale ani zpomalit její postup a poskytnout jí čas, aby vyslechla stesky těch, které na své cestě drtí.“¹¹⁶

Eggers nám tedy předkládá obdobu tyranie většiny, přičemž je jeho představa typicky dystopická. Circle je díky vlastním analytickým nástrojům schopen zjistit, co si lidé přejí a ovlivnění mínění většiny, by pak bylo více než snadným. Že se nejedná o představu nereálnou ukázaly například prezidentské volby v USA roku 2016, kdy byly k analýze a cílenému ovlivňování mínění voličů třetí stranou výrazně využity sociální sítě¹¹⁷. Tocqueville dále pozoroval, že většina je v takovémto systému :

„...absolutním pánem nad vydáváním zákonů i nad dohledem nad jejich prováděním, protože má stejnou kontrolu nad vládoucími i ovládanými, protože považuje veřejné úředníky za pasivní činitele a ochotně se na ně spoléhá i v tom, jak slouží jejím zájmům.“¹¹⁸

¹¹⁵ Tamtéž, s. 330.

¹¹⁶ TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia, 2000, s. 188.

¹¹⁷ *Background to “Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections”*: The Analytic Process and Cyber Incident Attribution, s.10 [online]. 6.1.2017 [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf

¹¹⁸ TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*, s. 192.

Nicméně Tocqueville zmiňuje nástroje, které tyranii většiny mírní. Jedná se například o soudní moc, právníky a moc výkonnou (v podobě byrokratického aparátu), které nepodléhají vlivu veřejnosti a tudíž tvoří protiváhu k tyranii většiny.¹¹⁹ Tato protiváha by však v Eggersově světě nemohla fungovat, jelikož by se i tyto složky musely postupně stát zcela transparentními a následně fungovat dle přání sledující většiny. Na druhé straně by mohli být kdykoliv zdiskreditováni Circlem, který vlastní komunikační a informační monopol. Došlo by zde pravděpodobně k jakési domnělé tyranii většiny, která by byla z povzdálí korigována vedoucími představiteli Circlu, kteří žádné formě dohledu nepodléhají, ale sledovat mohou naprosto každého.

Jestliže klasické dystopie vyjadřovaly obavy z nástupu totalitních států, které mají absolutní kontrolu nad celou společností, Eggers nám předkládá varování před nástupem korporatokracie. Dohled se zde obejde bez tajné policie a očividné cenzury (ač k jejímu provádění vlastní Circle všechny nástroje). Lidem je umožněno sledovat se a předávat si informace pomocí technologií vytvořených Circlem. Otázkou pak zůstává, kdo bude dohlížet na vedoucí představitele technologických korporací, kteří vytvářejí nástroje umožňující globální dohled, ale sami mu přitom nepodléhají. Tam, kde dystopičtí klasici spatřovali jako riziko totalitní státní moc, která bude kontrolovat všechny aspekty lidského života, se Eggers obává technologických korporací, které by díky svým nástrojům mohly být schopné dohlížet na veřejnost i politické představitele a následně jako jediní tvůrci nástrojů dohledu celou společnost z povzdálí ovládat. Takovýto dohled je však *„jednostranný: zatímco detaily našich běžných životů jsou pro organizace, které nás sledují, stále průhlednější, jejich vlastní aktivity lze rozpoznat stále obtížněji.“*¹²⁰

Mezi pojetím dohledu u dystopických klasiků a Davida Eggerse lze tedy nalézt určité podobnosti. Například dobrovolné vzdávání se soukromí za účelem dosažení bezpečí a stability nalezneme u Zamjatina. Dohled nad těly zaměstnanců není nepodobný Huxleyho představě. Shromažďování dat o celém životě jedince do databází je podobné pojetí Kafkovu. Naopak nacházím minimální podobnost s románem *1984*, se kterým je *Kruh* často srovnáván.

¹¹⁹ TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*, s. 199-205.

¹²⁰ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 23.

Nelze však tvrdit, že *Kruh* nepřináší nový náhled na danou problematiku. Dohled je zde realizován nikoliv státem, ale soukromou korporací, která umožňuje lidem dohlížet na stát a jeho představitele. Databáze obsahují údaje o všech a jsou přístupné všem, stejně tak je umožněno všem dohlížet na všechny. Z hlediska tematizace dohledu se Eggers zdá v dystopickém žánru přinejmenším přínosným autorem. Jakou část soukromí a osobních informací jsme ochotni obětovat výměnou za využívání aplikací a sociálních sítí, je dnes neustále diskutovaný problém. Bauman tvrdí, že lidé přirozeně touží po pohodlí a životě v lehce předvídatelném prostředí, po prostředí „*kteřé je zcela průhledné, neskrývá žádná překvapení ani mystéria...po světě bez nahodilostí a nehod...*“¹²¹ Eggers pak ukazuje, jakými prostředky by mohlo být tohoto prostředí dosaženo a jaký by byl život v něm. Eggersův náhled je však značně pesimistický a poselstvím jeho knihy je sdělení, že můžeme o soukromí postupně zcela přijít, aniž bychom si toho stihli všimnout či výrazněji protestovat. Dost možná budeme vítat větší uplatňování dohledu s úsměvem na rtech, což se do jisté míry již dnes děje.

Individualita a konformita

V tomto oddíle se budu věnovat analýze pojetí individuality a konformity ve výše zmíněných dystopických dílech. Primárně budu sledovat následující:

- jakým způsobem je individualita potlačována či naopak utvářena?
- má v těchto dystopických společnostech individualita nějakou hodnotu?
- představuje individualita hrozbu pro stabilitu daných společností?

1984

Ač je situace obyvatel Oceánie zoufalá, rozhodně nelze říci, že jsou zcela připraveni o možnost individuálního jednání a myšlení. To je umožněno nedokonalostí systémů dohledu – Winston Smith si je schopen vést deník díky faktu, že obrazovka v jeho pokoji nepokrývá svým zorným polem celý prostor¹²². Jakmile si je jist, že státní dohled není přítomen, je schopen jednat a myslet nezávisle. Lze tedy říci, že k uskutečnění

¹²¹ BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*, s. 113.

¹²² ORWELL, George. *1984*, s. 10-11.

autonomního jednání musí jednající zůstat skryt. Pokud si je vědom dohledu, pak upravuje své jednání dle požadavků svých (i nepřítomných) dohlížitelů. Proto jsou Orwellovy postavy Winston a Julie schopny první autentické interakce až při jejich setkání na venkově, kde „...obrazovky samozřejmě nebyly..“¹²³

Oceánii se tedy nedaří individualitu zcela vymítit zejména kvůli nedostatečnému dohledu nad celým prostorem. Ač obrazovky fungují 24 hodin denně, stále lze najít místa, kam státní dohled spolehlivě nesahá. Pokud se u někoho díky tomu osobnost rozvine, musí být následně potlačena pomocí mučení.

Samozřejmě drtivá většina členů Strany je pod dohledem neustále a riziko z jejich strany téměř nehrozí. K úplnému zamezení individuálního myšlení má také přispět nové vydání *newspeaku*, které znemožní ideozločin, jelikož odstraní slova, kterými by šel vyjádřit¹²⁴. Strana tímto krokem usiluje o zahrnutí všech jednotlivců pod svou moc, což vysvětluje O'Brien:

*Když je lidská bytost osamocená – tedy svobodná – je vždycky poražena. Musí tomu tak být, protože každá lidská bytost je odsouzena zemřít, což je největší prohra. Když se však člověk dokáže dokonale a naprosto podřídít, dovede uniknout vlastní identitě a splynout se Stranou tak, že sám je stranou, potom je všemocný a nesmrtelný.*¹²⁵

Při tvorbě totalitních společností je tedy třeba projevy individuality zcela potlačit, jelikož individualizované jedince je problematické ovládat¹²⁶. Ideální občan je pak podoben Pavlovou psu, je „...redukován na nejzákladnější reakce, svazek reakcí, který lze kdykoliv likvidovat a nahradit kterýmkoliv z dalších svazků..“¹²⁷ Stejně tak je pro Stranu individualita něčím, co by mohlo stabilitu totalitní společnosti ohrožovat. Je tudíž označena za naprosto nežádoucí, zavržení hodnou, postrádající jakoukoliv hodnotu - „...jedinec je jen buňka..Zemřeš snad, když si ostříháš nehty?“¹²⁸

¹²³ Tamtéž, s. 107.

¹²⁴ Tamtéž, s. 49-50.

¹²⁵ Tamtéž, s. 234.

¹²⁶ ARENDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: Oikoyemnh, 1996, s. 615.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ ORWELL, George. 1984, s. 234.

My

U Zamjatina je vědomí vlastní osobitosti potlačeno již výchovou a vzděláním. Lidé jsou po celý život vedeni k vědomí, že „my“ vždy stojí výše než „já“. *Newspeak* a ideopolicie nejsou tudíž k potlačení individuality třeba. Označování občanů čísly je spolu s výchovou dalším nástrojem k odejmutí jakékoliv vědomí vlastní jedinečnosti. Občané navíc chápou, že jakékoliv projevy individuálního myšlení a jednání jsou nežádoucí, jelikož by mohly narušit rovnost a soudržnost, na kteréžto je celá společnost postavena. Avšak stejně jako v případě Winstona Smithe se ani u D-503 nedaří individualitu potlačit, přičemž ji on sám i společnost Jednotného státu pojímá jako nemoc.

*Cítím, že jsem. Ale to přece cítí, svou individualitu si uvědomuje – jen poraněné oko, podebrány prst, bolavý zub; zdravé oko, prst, zub, jako by ani nebyly. Je přece jasné, že vědomí vlastní osobitosti je nemoc.*¹²⁹

Tato „nemoc“ se naplno projevu při setkání s I-330. Ta soustavně porušuje pravidla Jednotného státu a zavádí D-503 do starověkého domu, který je místem nepodléhajícím dohledu. Tam se u D-503 naplno rozvíjí odlišnost od ostatních unifikovaných obyvatel a pociťuje (pro něj iracionální) emoce a náklonnost k I-330, kterou není schopen logicky vysvětlit. Tuto proměnu vlastní osobnosti připodobňuje k $\sqrt{-1}$, která je iracionální a není ji tudíž svým matematicky přesným myšlením schopen pojmut, je „nevypočitatelná“ a „nepředvídatelná“¹³⁰. D-503 se již necítí jako součást bezchybného systému, ale jako chyba, jako poškozená buňka narušující stabilitu společenského organismu. Uvědomění si vlastní jedinečnosti a odlišnosti je u Zamjatina umožněno nedokonalostí systému dohledu (stejně jako v případě Orwellově) a s ním spojenou nedostatečnou kontrolou lidské emocionality.

Nicméně státní indoktrinace je natolik silná a vepsaná do myšlení D-503, že i přes počáteční připojení podporu odboje nakonec I-330 udá, aniž k tomu je násilně přinucen. Dobrovolně se poté podrobí Operaci, která ho o vědomí individuality připraví a díky tomu se opět stane součástí fungujícího organismu.

Zamjatin a Orwell se obávali společností, které budou usilovat o úplné potlačení individuality jedince za účelem snadnějšího udržení vlastní moci a uvedení společnosti do

¹²⁹ ZAMJATIN, Jevgenij Ivanovič. *My*, s. 145.

¹³⁰ Tamtéž, s. 66.

stavu, kdy by nehrozil odpor ze strany občanů. V těchto společnostech nelze výskytu individuality zcela zamezit, ale v obou případech represivní složky, respektive indoktrinace, zaručí, že je vědomí osobitosti u problémových jedinců potlačeno.

Konec civilizace

V Huxleyho případě je společenské konformity a potlačení individuality dosahováno pomocí biologické výroby jedinců. Výsledná uniformita má sloužit (stejně jako u výše zmíněných autorů) k dosažení stability, jelikož „*bez sociální stability není civilizace*“.¹³¹

K uvědomění sebe sama, své jedinečnosti a odlišnosti dochází u Bernarda Marxe díky výrobní chybě při jeho laboratorní výrobě. Jestliže u Zamjatina a Orwella je možný rozvoj individuality v totalitní společnosti díky nedokonalosti státního dohledu, který není schopen sledovat a korigovat všechny aspekty lidského života, pak u Huxleyho dochází k selhání dohledu biologického. Bernard si je od počátku života vědom své odlišnosti a necítí se tudíž jako zdravá buňka sociálního organismu. V jeho případě postupně selhává i dohled emocionální, jelikož začíná odmítat *somu*, následkem čehož se u něj objevují nonkonformní myšlenky a emoce, které jsou pro Huxleyho společnost nežádoucí a zbytečné.

Nicméně tato biologicky predestinovaná společnost nečiní po většinu času žádné kroky, aby Bernarda odstranila, jelikož nehrozí, že by se mu podařilo ovlivnit ostatní. Individualita nepředstavuje pro společenskou stabilitu riziko. To Huxley ukazuje prostřednictvím divocha Johna, který se pokusí vyvolat odpor proti stávajícím společenským pořádkům tím, že začne ničit dávky *somy* a přesvědčovat občany Světového státu, že z nich *soma* činí otroky¹³². Tento akt se pochopitelně setká s naprostým nepochopením. Obyvatelé Světového státu již dávno vyměnili individuální svobodu za bezpečí a pohodlí – v Huxleyho dokonale stabilní, bezpečné a prosperující společnosti nemá již o individuální svobodu či jakoukoliv společenskou změnu nikdo zájem.

Světový stát je tedy společností, ve které nemusí být individualita potlačována násilně, jelikož nepředstavuje riziko a její výskyt je považován za čirou anomálii. Proto je také s osobitými jedinci naloženo mírně a jsou pouze deportováni na ostrovy obývané lidmi, „*kteří se z toho či onoho důvodu stali příliš osobitými jednotlivci, než aby je bylo*

¹³¹ HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace aneb Překrásný nový svět*, s. 31.

¹³² Tamtéž, s. 153.

možné zapojit do naší komunity.“¹³³ Vedoucí představitelé Světového státu se tedy neobávají jejich případného nežádoucího vlivu na společnost, jelikož si jsou vědomi faktu, že obyvatele Světového státu není možné ke vzpouře přesvědčit.

Pokud v Orwellově případě „*Strana nemůže být rozvrácena zevnitř*“¹³⁴, pak jedinou naději na společenskou změnu představují proléti, kteří nejsou podrobeni neustálému dohledu a tvoří většinu obyvatel. Dosažení změny je zde teoreticky možné. V Huxleyho světě naděje na společenskou změnu chybí zcela. Většinové obyvatelstvo nemůže být žádným způsobem zmobilizováno lidmi deportovanými na ostrovy, kteří jsou si své individuality vědomi – „...každý je tam „někdo.““¹³⁵. V tomto ohledu je Huxleyho vize značně pesimističtější než představy Orwella a Zamjatina, ve kterých existuje alespoň naděje či je dokonce vzpoura realizovatelná a s možností revoluce se trvale počítá.

Proces

V románech *1984* a *My* sledujeme utváření osobitého jedince a následné potlačení jeho individuality totalitním aparátem. *Konec civilizace* nám toto utváření taktéž predestinuje, nicméně poukazuje na zbytečnost individuality v totálně konformní a spokojené společnosti. Kafka nám ukazuje souboj jedince s okolním světem a jeho institucemi.

Josef K. je silnou individualitou, do jisté míry tak silnou, že se světu odcizuje a je ve společnosti osamocen, jelikož se věnuje primárně práci v bance a většinu času tráví sám. Nicméně se ukazuje, že i sebesilnější a racionálně uvažující individualita neobstojí proti instituci jakou je Kafkův soud, který sleduje a zná každý aspekt jeho života.

Jednání Josefa K. je ovlivňováno vědomím probíhajícího procesu a neustálé možnosti sledování, ač si tento fakt zpočátku nepřipouští. S procesem se nejprve nehodlá smířit a snaží se dosáhnout osvobození, ač je mu opakováno, že je to nemožné. Nakonec však dochází k rezignaci na jakýkoliv odpor. K. se stává jen dalším z řady poslušných vyšetřovaných. Plíživý a skrytý dohled má vliv na změnu jeho chování, myšlení a sociální interakci (jelikož každý může být informátorem soudu). Vězeňským kaplanem je mu vyčteno, že se začal příliš spoléhat na cizí pomoc, nechává se radami ostatních zcela

¹³³ Tamtéž, s. 162.

¹³⁴ ORWELL, George. *1984*, s. 65.

¹³⁵ HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace aneb Překrásný nový svět*, s. 163.

ovlivnit a neuvědomuje si, „...že to není pravá pomoc.“¹³⁶ Soudu tedy zřejmě nejde o potlačení individuality jedince jako ve výše zmíněných dystopiích.

Zpočátku se Josef K. mylně domnívá, že kroky které činí, jsou vedeny jeho vlastním, nikým neovlivněným úsudkem. Reálně je pouze posílán od jednoho člověka, majícího kusé informace o fungování soudu, ke druhému a plní (téměř) bez námitek vše, co je mu doporučeno či nakázáno. Ač si toho K. není vědom, o svou individualitu v průběhu procesu postupným podvolováním se anonymní vševidoucí moci přichází. Tuto konečnou konformitu shrnuje K. svými posledními slovy: „*Jako pes!*“¹³⁷ Vlivem vnějších tlaků instituce soudu se stal pokorným a poslušným jako dobře cvičený pes a stejným způsobem je i popraven.

Kruh

V Eggersově románu sledujeme podobný průběh jako v Kafkově *Procesu*. Prostřednictvím Mae je zobrazena postupná ztráta individuality působením neustálého dohledu. Mae si však této probíhající změny není po celou dobu vědoma a je přesvědčena, že stále jedná podle své vůle (stejně jako Josef K.).

Zásadní zlom vidí Eggers v bodě, kdy se člověk stává zcela transparentním.. K účasti na projektu transparentnosti není donucena násilím, účastní se ho vesměs dobrovolně a bez námitek. Je přesvědčena o výhodách, které ji (a společnosti) může transparentní život přinést a přitom přehlíží (či vůbec nevidí) možné důsledky jejího rozhodnutí. Mezi klady transparentnosti patří výše zmíněné přesvědčení, že neustálý dohled učiní jedince morálně lepšími a společnost bezpečnější. Ovšem cenou za toto „zlepšení“ a bezpečnost se stává právě individualita a soukromí jedince. Podobně jako u Huxleyho i zde jsou lidé více než ochotní tuto cenu zaplatit, a až na zanedbatelné výjimky větší transparentnost vítají.

Eggers nám ukazuje transparentního člověka, který si je od prvních okamžiků zapnutí kamery plně vědom přítomnosti diváků, kteří ho sledují. Následně se začíná chovat tak, jak diváci očekávají a to samé se děje lidem, se kterými hovoří. Na jednom z náramků může sledovat svůj vlastní přenos, který vidí diváci. Toto vědomí začíná ovlivňovat každodenní život člověka, což Eggers zobrazuje následovně:

¹³⁶ KAFKA, Franz. *Proces*, s. 165.

¹³⁷ Tamtéž, s. 178.

Na náramku bylo vidět, jak pátrá v ledničce. Normálně by sáhla po studeném brownie, ale když viděla, jak k němu natahuje ruku, a uvědomila si, že to uvidí i ostatní, zarazila se.¹³⁸

Paradoxně tento fakt Mae považuje za osvobozující, jelikož díky dohledu diváků žije střídavým životem. Považuje se za vznešenější a stává se pro diváky vzorem¹³⁹. Ani si neuvědomuje, že se již přestala rozhodovat sama za sebe. Obdobný vliv má její transparentnost i na mezilidskou komunikaci. Rozhovory přestávají být autentické a začínají připomínat předem naučené repliky. Lidé, kteří s transparentní Mae komunikují, se bojí vyjádřit své skutečné názory, jelikož by za některé mohli být diváky pranýřováni a Mae se chová a vyjadřuje způsobem, který jí zajišťuje co nejvyšší sledovanost a hodnocení. Podobnou situaci popisuje Neil Postman, jenž v jeho analýze vlivu televize na politické vystupování píše:

V televizi se totiž politik nenabízí publiku jako obraz sebe sama, nýbrž jako obraz samotného publika. V tom spočívá jeden z nejmocnějších vlivů televizní reklamy na politický diskurz.¹⁴⁰

Politik v Postmanově době si však stále zachovává určitý stupeň soukromí mimo televizní obrazovky, jako obraz publika vystupuje pouze ve vysílacím čase – Mae je takto „nucena“ vystupovat neustále a o soukromí přichází zcela. Stává se tím co diváci hodnotí jako žádoucí, obrazem jejich představ o ideálním člověku a je tím pádem připravena o možnost svobodného rozhodování. Vždy nejprve zvažuje, jak by na její další krok reagovalo publikum, stává se naprosto konformní, přičemž si tohoto procesu sama není vědoma. Eggers tento proces, odstartovaný nepřetržitým dohledem, kritizuje ústy Mercera (bývalého přítele Mae): „*I když spolu mluvíme takhle z očí do očí, říkáš, co si o mně myslí někdo cizí. Jako bychom nikdy nebyli sami.*“¹⁴¹ Mercer klade důraz na upřímnou a autentickou komunikaci, která není bez soukromí možná. Mae však přebírá pouze názory většiny diváků a ty poté v konverzaci replikuje, ač se mylně domnívá, že jsou výtvorem jejího vlastního uvažování. V důsledku výše řečeného přerušuje komunikaci s Mercerem a

¹³⁸ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 278.

¹³⁹ Tamtéž, s. 279.

¹⁴⁰ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 142.

¹⁴¹ EGGERS, Dave. *Kruh*, s. 116.

postupně i s vlastní rodinou, která se taktéž proti transparentnosti vymezuje. V očích Mae (respektive diváků) se Mercer stává morálně pokleslým. Naproti tomu sama sebe považuje za ideální prototyp člověka, v čemž ji publikum neustále utvrzuje.

Prostřednictvím tří zakladatelů Circlu Eggers upozorňuje na rozdílné chápání (a opomíjení) možných rizik, která transparentní společnost přináší. Eamon Bailey, mentor Mae, zastává utopické až naivní stanovisko. Možnost ztráty individuality nevidí a na celém projektu spatřuje pouze pozitiva. Jeho obhajoba transparentnosti je vedena přesvědčením o morálním zlepšení lidstva, vymýcení kriminality a svobodném šíření informací. Thomas Stenton spatřuje v projektu transparentnosti především zvýšení zisků Circlu a upevnění jeho monopolní pozice. Jde mu výhradně a moc a k jejímu získání plánuje využít původně utopicky znějící návrhy. Třetí ze zakladatelů, Tyler Gospodinov, reprezentuje střizlivě kritický odstup, který Baileymu schází. Jak sám říká: „*Stenton ten náš idealismus profesionalizoval a na naši utopii vydělal peníze. To on si všiml souvislosti mezi naší prací a politikou a mezi politikou a mocí.*“¹⁴² Prostřednictvím jejich odlišných názorů na stejnou problematiku můžeme vidět potvrzení faktu, že z utopických idejí může vždy vyrůst dystopická společnost a to i velmi nenápadným způsobem, díky čemuž je taková společnost obyvateli stále považována za utopickou.

Mae je v závěru Gospodinovem nabídnuta možnost Circle a jeho technologie zdiskreditovat, což Mae odmítá a Gospodinova následně udá zbylým dvěma zakladatelům. Proč by ničila něco, co ji činí v očích ostatních dokonalou? Eggers se tedy domnívá, že pokud dojde k realizaci transparentní společnosti, pak bude tento proces probíhat bez výraznějšího odporu.

Eggers se s dystopickými klasiky shoduje v tvrzení, že nepřetržitý dohled individualitu člověka ničí nebo ji vůbec neumožňuje. Nicméně u Eggerse není individualita potlačována záměrně za účelem stabilizace společnosti. Jedná se o vedlejší efekt využívání technologie, jejíž vytvoření bylo zpočátku vedeno dobrými úmysly. Podobně můžeme u Kafky sledovat postupnou ztrátu individuality jako nezamýšlený důsledek probíhajícího procesu. Celkové vyznění Eggersova románu je značně pesimistické a nenabízí žádnou naději či teoretickou šanci na společenskou změnu a v tomto ohledu má nejbližší k Huxleyho náhledu.

¹⁴² Tamtéž, s. 406.

Možnosti naplnění Eggersových vizí

Za hlavní přínos románu *Kruh* považuji varování před nadužíváním sociálních sítí a libováním si v neustálém dohledu, v důsledku čehož si ani nemusíme uvědomovat, že přestáváme být sami sebou a jednáme pouze dle přání a očekávání diváků.

Na internetovém portálu *Twitch*, který byl původně určen k živému vysílání videoher, se pravidelně mezi deseti nejpopulárnějšími kategoriemi objevuje vysílání reálného života pomocí webkamery či mobilního telefonu, takzvané *IRL*¹⁴³. Uživatelé zde mohou vysílat svůj každodenní život a komunikovat s diváky. Často v reálném čase plní nejrůznější přání diváků, aby dosáhli kýženého počtu odběratelů a následného výdělku. Najdou se tu i uživatelé, kteří vysílají svůj život nepřetržitě, což není Eggersově představě vůbec vzdáleno. V době psaní těchto řádků má kategorie *IRL* přes 60 tisíc připojených diváků a několik desítek vysílajících.

Hon na člověka, který je zprostředkovaný v Eggersově světě prostřednictvím aplikace *SoulSearch*, se již minimálně v jednom případě stal realitou. Po bombových útocích na Bostonském maratonu byla na diskuzní síti Reddit zveřejněna fotografie Sunila Tripathiho, který byl následně díky podobnosti mylně považován za jednoho z útočníků. Tripathi byl v té době pohřešovaný, což jen zvyšovalo podezření. Lidé následně prostřednictvím sociálních sítí zahájili po Tripathim pátrání. Jako útočníka ho poté označila prostřednictvím Twitteru i některá média Jeho rodině bylo vyhrožováno a média od členů rodiny opakovaně požadovala komentáře k situaci. Tripathi byl později nalezen mrtev a je pravděpodobné, že se spáchal sebevraždu. Z jakého důvodu se k tomuto činu rozhodl, a zdali k jeho rozhodnutí přispěla internetová štvance, není známo.¹⁴⁴

Společnost Google v současnosti vyvíjí nový náramek měřící životní funkce. Ten by měl být schopen shromážďená data analyzovat, uložit a poté sdílet s lékaři¹⁴⁵. Samozřejmě jednodušší verze náramků, které měří tepovou frekvenci, počet spálených kalorií a je

¹⁴³ IRL FAQ. *Twitch* [online]. 17.1.2017 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: <https://help.twitch.tv/customer/portal/articles/2672652-irl-faq>

¹⁴⁴ KANG, Jay. Should Reddit Be Blamed for the Spreading of a Smear?. In: *The New York Times Magazine* [online]. 25.7.2013 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2013/07/28/magazine/should-reddit-be-blamed-for-the-spreading-of-a-smear.html?pagewanted=1&_r=0

¹⁴⁵ NIEVA, Richard. Google unveils smart wristband for health tracking, but it's not for consumers. In: *CNET* [online]. 23.6.2015 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: <https://www.cnet.com/news/google-unveils-smart-wristband-for-health-tracking-but-its-not-for-consumers/>

možné jejich propojení s mobilním telefonem, jsou již několik let v běžném prodeji. Levné a přenosné miniaturní kamery jsou taktéž běžně dostupným zbožím.

Většinu nástrojů, které ve světě Circlu slouží k postupnému dosažení transparentní společnosti, již máme k dispozici a běžně využíváme. Zda se Eggersovy obavy stanou skutečností, však ukáže až čas. Je ale možné, že se Eggers v případě potvrzení správnosti jeho vize zařadí v budoucnu po bok dystopických klasiků.

Závěr

Za první cíl si tato bakalářská práce kladla představení Davida Eggerse a jeho tvorby v čele s románem *Kruh*. Jelikož jde o román dystopický, byla nejprve podána definice dystopie a poukázáno na nárůst její popularity v současnosti a na změny, které současné dystopie přináší. Představení autora a jeho díla je realizováno zejména ve druhé kapitole prostřednictvím zpracování jeho podrobné biografie a představení nejvýznamnějších děl. Dále bylo poukázáno na jeho názorová stanoviska, charitativní činnost a angažovanost v lidskoprávních aktivitách.

Ústředním tématem a cílem práce nicméně bylo analyzování románu *Kruh* a jeho srovnání s klíčovými díly dystopické literatury. Toto srovnání mělo rozřešit otázku oprávněnosti negativní kritiky a přínosu Eggersovy knihy pro dystopický žánr. Ukázalo, že z hlediska pojetí témat dohledu a individuality je Eggers s jistotou hodnotným autorem a výrazná negativní kritika zde není z tohoto hlediska na místě. V některých aspektech se s dystopickými klasiky shoduje (například dohled nad tělem u Huxleyho či dobrovolné vzdávání se soukromí výměnou za bezpečí u Zamjatina), ale převážně na jejich díla spíše volně navazuje, odkazuje k nim a přitom přináší vlastní náhled na výše zmíněnou problematiku. Hlavní rozdíl byl nalezen v Eggersově pojetí dohledu, který již není řízen státem a neslouží pouze ke kontrole obyvatel. Dohled zprostředkovaný Circlem je využíván i k dohlížení nad politickými představiteli, přičemž se dozorcem může stát naprosto každý. Nedrží ho v rukou jedna vládnoucí skupina, nástroje dohledu jsou dostupné naprosto všem. Takovéto pojetí v žádné z klasických dystopií nenalezneme, stejně jako hrozbu skrytého ovládnutí státu nadnárodní korporací. Překvapivým se mi jeví nález minimálního množství podobností s románem *1984*, se kterým je *Kruh* kritiky nejčastěji srovnáván. Eggers se v některých aspektech pojetí dohledu a soukromí nejvíce shoduje s Kafkovým *Procesem*, což je zjištění neméně překvapivé. Jedná se například o postupnou, nevědomou a nenásilnou ztrátu individuality či shromažďování informací o jedincově životě pomocí databází, respektive spisů.

V závěru dochází k zamyšlení se nad možností realizace Eggersových obav, přičemž je konstatováno, že veškeré potřebná nástroje pro ustavení transparentní společnosti již máme a Eggersova představa tudíž není zdaleka nereálná.

Tato práce by mohla v budoucnu sloužit dalším případným zájemcům o osobu Davida Eggerse a jeho tvorbu jako základní přehled a představení tohoto v českém prostředí prozatím opomíjeného autora.

Použitá literatura:

- ARENDDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: Oikoyemnh, 1996. ISBN 80-86005-13-5.
- BAUMAN, Zygmunt a David LYON. *Tekutý dohled*. Olomouc: Broken Books, 2013. ISBN 978-80-905309-1-1.
- CLAEYS, Gregory. *Dystopia: a natural history : a study of modern despotism, its antecedents, and its literary diffractions*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2017. ISBN 978-0-19-878568-2.
- CLAEYS, Gregory. ed. *The Cambridge companion to utopian literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 9780511781582.
- EGGERS, Dave. *Hologram pro krále*. V Praze: Plus, 2014. ISBN 978-80-259-0278-3.
- EGGERS, Dave. *Kruh*. V Praze: Plus, 2015. ISBN 978-802-5904-312.
- EGGERS, Dave. *Srdceryvné dílo ohromujícího génia*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-720-3401-4.
- EGGERS, Dave a Lola VOLLEN. *Surviving justice: America's wrongfully convicted and exonerated*. New York: Verso, 2005. ISBN: 1786632241
- EGGERS, Dave. *You shall know our velocity!*. New York: Vintage, 2003. ISBN 1400033543.
- EGGERS, Dave. *What is the what: the autobiography of Valentino Achak Deng : a novel*. New York: Vintage Books, 2007. ISBN 0307385906.
- EGGERS, Dave. *Zeitoun*. New York: Vintage Books, 2010. ISBN 0307387941.
- FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality I. – Vůle k věděni*. V Praze: Herrmann, 1999. ISBN 8023850903.
- FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000, s. 284. ISBN 80-860-1996-9.
- HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace aneb Překrásný nový svět*. Praha: Orfeus, 1993. ISBN 80-855-2227-6.
- HUXLEY, Aldous. *Brave New World Revisited* [online]. [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://apollosolaris.files.wordpress.com/2014/07/bravenewworld2.pdf>
- KAFKA, Franz. *Proces*. Revize 1964. Praha: Československý spisovatel, 1958.
- MACHÁČEK, Jiří. *Moderní dystopie a současná západní společnost*. Praha, 2016, s. 16. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova.
- ORWELL, George. *1984*. Praha: Levné knihy, 2009. ISBN 978-80-7309-808-7.
- POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0747-2
- PUČALÍKOVÁ, Klára. *Utopie a dystopie v dějinách myšlení*. 2007, s. 50. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.
- TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia, 2000, s. 188 ISBN 80-200-0829-2.
- SOLOVE, Daniel J. *The digital person: technology and privacy in the information age*. New York: New York University Press, c2004. ISBN 0-8147-9846-2.
- SZACKI, Jerzy. *Utopie*. Mladá fronta, 1971. ISBN 23-042-71.

ZAMJATIN, Jevgenij Ivanovič. *My*. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0116-8.

Internetové zdroje:

A BRIEF Q&A WITH DAVE EGGERS ABOUT HIS NEW NOVEL, THE CIRCLE [online]. In: . McSweeney's, 27.9.2013 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.mcsweeney.net/articles/a-brief-q-a-with-dave-egggers-about-his-new-novel-the-circle>

About. *826 National* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://826national.org/about/>

About Us. *826 Valencia* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <http://826valencia.org/about/>

About. *Voice of Witness* [online]. 2005 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://voiceofwitness.org/about/>

ATWOOD, Margaret. When Privacy Is Theft. In: *The New York Review of Books* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <http://www.nybooks.com/articles/2013/11/21/egggers-circle-when-privacy-is-theft/>

ALBERT, Melissa. Dave Eggers. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. 14. 2. 2011 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Dave-Eggers>

Background to "Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections": The Analytic Process and Cyber Incident Attribution, s.10 [online]. 6.1.2017 [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf

Best Sellers in Dystopian Fiction. *Amazon* [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Best-Sellers-Books-Dystopian-Fiction/zgbs/books/3559311011>

BAIG, Edward. How Facebook can have your data even if you're not on Facebook. In: *USA Today* [online]. 16.4.2018 [cit. 2018-06-25]. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/tech/columnist/baig/2018/04/13/how-facebook-can-have-your-data-even-if-youre-not-facebook/512674002/>

BROWN, Patrick. The Dystopian Timeline to The Hunger Games [INFOGRAPHIC]. In: *Goodreads* [online]. 21. 3. 2012 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <https://www.goodreads.com/blog/show/351-the-dystopian-timeline-to-the-hunger-games-infographic>

Camp Greyhound. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Camp_Greyhound#cite_note-nola10-1

CAMPBELL, Alex. Why is dystopian fiction still so popular?. In: *The Guardian* [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/childrens-books-site/2014/nov/18/hunger-games-dystopian-fiction-appeal-to-teenagers-alex-campbell>

Criticism of government response to Hurricane Katrina. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Criticism_of_government_response_to_Hurricane_Katrina

COOKE, Rachel. Interview Dave Eggers: From 'staggering genius' to America's conscience. *The Guardian* [online]. [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2010/mar/07/dave-egggers-zeitoun-hurricane-katrina>

Dave Eggers Biography. In: *ENotes* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.enotes.com/topics/dave-egggers>

Dave Eggers Biography. In: *The Famous People* [online]. 8. 10. 2017 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.thefamouspeople.com/profiles/dave-egggers-1144.php>

FILGATE, Michele. Dave Eggers made me quit Twitter. In: *Salon* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: https://www.salon.com/2013/10/07/dave_egggers_made_me_quit_twitter/

- Foundation history. *VAD Foundation* [online]. 2006 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.vadfoundation.org/foundation-history/>
- Google CEO Eric Schmidt on privacy. In: *Youtube* [online]. 8.12.2009 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=A6e7wfDHzew>
- Heidi McSweeney Eggers. In: *My Heritage* [online databáze]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.myheritage.cz/research/collection-10182/biographical-summaries-of-notable-people?itemId=2510723&action=showRecord>
- IRL FAQ. *Twitch* [online]. 17.1.2017 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: <https://help.twitch.tv/customer/portal/articles/2672652-irl-faq>
- John K. Eggers. In: *My Heritage* [online databáze]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.myheritage.cz/research/collection-10182/biographical-summaries-of-notable-people?itemId=2510722&action=showRecord>
- KANG, Jay. Should Reddit Be Blamed for the Spreading of a Smear?. In: *The New York Times Magazine* [online]. 25.7.2013 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2013/07/28/magazine/should-reddit-be-blamed-for-the-spreading-of-a-smear.html?pagewanted=1&_r=0
- LAITY, Paula. Dave Eggers: 'I always picture Trump hiding under a table'. In: *The Guardian* [online]. 22.6.2018 [cit. 2018-06-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2018/jun/22/dave-eggers-interview-circle-lifters>
- MILLER, Laura. Fresh Hell. In: *The New Yorker* [online]. 24. 6. 2010 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2010/06/14/fresh-hell-2>
- PANKOWSKI, Edward. Book Review: 'The Circle' has a great warning, but lacks great writing. In: *Daily Campus* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: <http://dailycampus.com/stories/2015/9/3/book-review-the-circle>
- PRESTON, John. Dave Eggers interview: the heartbreak kid. In: *The Telegraph* [online]. 29. 12. 2009 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z :<http://www.telegraph.co.uk/culture/books/6865365/Dave-Eggers-interview-the-heartbreak-kid.html>
- The 2001 Pulitzer Prize Finalist in General Nonfiction. *The Pulitzer Prizes* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <http://www.pulitzer.org/finalists/dave-eggers>
- WINTER, Jessica. All That Happens Must Be Known. In: *The Slate* [online]. [cit. 2018-06-24]. Dostupné z: http://www.slate.com/articles/technology/books/2013/10/dave_eggerts_tech_novel_the_circle_reviewed.html
- WOOD, Gaby. Dave Eggers interview. *The Telegraph* [online]. 5.10.2013 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/authorinterviews/10356543/Dave-Eggers-interview.html>